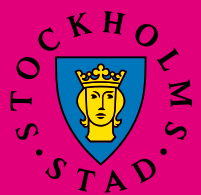

ÅRSTAFÄLTET

Program för detaljplan

*Samrådsförslag
Februari 2010*

STADSBYGGNADSKONTORET

www.stockholm.se/nyaarstafaltet
Dnr 2007-08046-53

**Välkommen
med dina synpunkter!**

I det här programmet redovisas ett förslag till en ny stadsdel och park på Årstafältet. Programmet är på samråd under februari och mars 2010. Under programsamrådet har remissinstanser, sakägare, allmänhet, organisationer och intressegrupper möjlighet att framföra sina synpunkter på förslaget. Efter samrådstidens slut kommer inkomna synpunkter och remissvar att sammanställas och redovisas för stadsbyggnadsnämnden som tar ställning till planeringens fortsatta inriktning. Därefter kan stadens arbete med detaljplaner påbörjas.

Under samrådstiden arrangeras ett öppet dialogmöte i Östbergaskolan den 24 februari och ett öppet hus i Årsta Folkets hus den 20 mars. Förslaget kommer också att finnas utställt i Tekniska nämndhuset, Fleminggatan 4 samt på Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsförvaltning vid Globen. Senaste informationen om tid och plats för möten och utställningar finns på projektets hemsida:

www.stockholm.se/nyaarstafaltet

Samrådet pågår från den 11 februari till och med den 31 mars 2010. Skriftliga synpunkter lämnas senast den 31 mars till:

**Stadsbyggnadskontoret
Registraturen
Box 8314
104 20 Stockholm**

e-post: stadsbyggnadskontoret@sbk.stockholm.se

Ange diarienummer 2007-08046-53

Information om programmet lämnas av:

Anna Forsberg
08 - 508 275 28
anna.forsberg@sbk.stockholm.se

Max Goldstein
08 - 508 275 78
max.goldstein@sbk.stockholm.se

INLEDNING

Bakgrund och introduktion 6

Stockholm växer
Stockholms översiktsplan och vision 2030
Gällande detaljplan
Nya planeringsförutsättningar
Arkitekttävling
Program för Årstafältet
Fortsatt arbete

PROGRAMFÖRSLAGET

Årstafältet – en plats för möten 10

Här möts olika människor i en omväxlande stadsbygd
Här möts stad och park i hjärtat av Söderort
Här möts nytt och gammalt i en brokig blandning
Här möts människors idéer och engagemang
Här möter staden framtidens miljöutmaningar

Beskrivning av förslaget 12

En stadsdel som hänger ihop
Bebyggelse i samspel med Valla och Östberga
Varierad bebyggelse längs torget och parken
Högre byggnader längs omgivande vägar och industrier
Entréplatsen och parktorget
Fältet, aktivitetsbryggan och parkbryggan
Dammen och Valla å
Arkipelagen och skogen

Stadsbyggnadsstrategier 18

Skapa en sammankopplad stadsdel med plats för möten
Utforma en tät stadsdel med många funktioner
Utveckla en stor park i ett grönt nätverk
Gynna gång-, cykel- och kollektivtrafik
Utveckla stadsdelen över tiden

Stadsbyggnadsprinciper 24

Stadsbild
Parken
Huvudgator
Lokalgator
Kvarter
Byggnader
Gårdar

Framtidens miljöutmaningar 30

Hållbar och klimatpositiv stadsdel
Klimatanpassning
Hållbar energiförsörjning
Hög energiprestanda och effektiv uppvärmning
Miljö- och klimatanpassade bostäder och lokaler
Hållbara system för resurser och avfall
Klimatsmarta kommunikationer
IT-infrastruktur för framtiden
Uthållig dagvattenhantering

Medborgarnas Årstafält 34

Barnens Årstafält
Ungdomarnas Årstafält
Boende kring Årstafältet

Trygghet
Tillgänglighet
Offentlig konst
Röster om Årstafältet

FÖRUTSÄTTNINGAR OCH KONSEKVENSER

Årstafältet idag och konsekvenser av förslaget 40

Landskapsbild
Rekreation
Växt- och djurliv
Bebyggelsemiljö
Fornlämningar
Kollektivtrafik
Gång- och cykeltrafik
Biltrafik och parkering
Befolkning och boende
Verksamheter och service
Ljudmiljö
Luftkvalitet
Lokalklimat
Markföroreningar och geoteknik
Kraftledning
Vatten
Risk

Miljöbedömning 51

Utredningar och underlag 52

Medverkande 53

Arsta

Vallå gårde

Arsta partihallar

Östberghöjden

Arsta Park

Enskedefältet

Gamla Östberg

Liseberg

Om 50m 100m 200m 400m

Stockholm växer

Stockholmsregionen växer och bara inom Stockholms stad har befolkningen de senaste åren ökat med över 10 000 personer per år. År 2030 beräknas staden ha närmare en miljon invånare. Det finns en stor politisk enighet om att tillväxten är positiv för Stockholm och att staden ska växa på ett långsiktigt hållbart sätt – ur ett socialt, ekologiskt och ekonomiskt perspektiv.

Stockholms översiktsplan och Vision 2030

I förslaget till översiktsplan för Stockholm som godkändes av stadsbyggnadsnämnden 26 november 2009, pekas Årstafältet ut som ett av stadens nya stadsutvecklingsområden. Årstafältet ingår i den centrala stadens utvidgning, med ett strategiskt läge mellan Liljeholmen/Årstadal i väster och Gullmarsplan och Hammarby Sjöstad i öster. I översiktsplanen beskrivs Årstafältet som en nod i det växande Stockholm, med en ny hållbar stadsdel och park i världsklass. Vikten av att den nya stadsdelen länkas samman med omkringliggande områden betonas särskilt. Ambitionerna att omvandla delar av Årstafältet till en ny stadsdel och park ligger också helt i linje med Vision 2030 och Söderortsvisionen.

Gällande detaljplan

Gällande detaljplan för Årstafältet är Dp 93045 från år 2001 som anger området som en landskapspark. Detaljplanens genomförandetid upphör 2016-04-26. En större del av planen har redan genomförts, bland annat ett koloniområde, en dagvattendam, en stenvalvsbro och en golfbana.

Nya planeringsförutsättningar

Flera faktorer har de senaste åren bidragit till att Årstafältet fått ett mer centralt och attraktivt läge i Stockholm. Byggandet av Södra länken har inneburit att den tidigare hårt trafikerade Årstälänken tagits ur bruk och den kraftiga barriären mot Årstafältet försvunnit. Tvärbanan och pendeltågsstationen vid Årstaberget har givit stadsdelarna runt fältet ett betydligt bättre kommunikationsläge. För att bättre ta tillvara de nya förutsättningarna har staden beslutat att utreda möjligheterna att bebygga delar av Årstafältet och därmed ändra den detaljplan som anger att fältet i sin helhet ska utvecklas till landskapspark.

Arkitekttävling

I augusti 2007 fick stadsbyggnadskontoret och exploateringskontoret i uppdrag av stadsbyggnads- respektive exploateringsnämnden att utreda en ny stadsdel på Årstafältet samt att anordna ett arkitekt- och stadsbyggnadsuppdrag. Våren 2008 inbjöd Stockholms stad arkitekter från hela världen till en internationell arkitekttävling. Till vinnare i tävlingen utsågs förslaget Arkipelag, framtaget av ett franskt lag bestående av arkitektkontoret Archi5, landskapsarkitektkontoret Michel Desvigne, och miljökonsulterna Elioth/Iosis Group.

I sitt utlåtande lyfte juryn fram förslagets varierade kvartersstruktur och den tydliga stadsfronten med en sydvästvärd parkbrygga som ”ger den nya bebyggelsen ett självklart eget uttryck och en omisskännlig identitet”. Juryn pekade också på ett antal punkter i förslaget som behövde vidareutvecklas och förbättras. Framförallt framhölls behovet av att hitta bättre kopplingar mellan

Nedan: Det vinnande förslaget ”Arkipelag” från stadsbyggnadstävlingen för Årstafältet 2008. Ritat av franska laget Archi5, Michel Desvigne och Elioth/Iosis Group. Illustration Archi5.

T.h.: Programmet till tävlingen om Årstafältet.

Motstående sida: Dagens Årstafält med programområdets utsträckning.

T-centralen

Södermalm

Skanstull

Gullmarsplan

Hammarby
sjöstad

Globen

← Liljeholmen

← Årstaberg

Årsta

Valla gårde

Programområdets gräns

Årsta
partihallar

Martin Olsson

Ica

Kolonilotter

Dammen

Valla å

Göta landsväg

Golf

Göta landsväg

Rugby

Enskede-
fältet →

Årsta
Park

Östbergahöjden

Östberga

Liseberg

den nya stadsdelen och omkringliggande områden samt att utveckla idéerna för den stora parken.

Program för Årstafältet

Under 2009 har staden, tillsammans med det vinnande laget, bearbetat tävlingsförslaget utifrån stadens mål och juryns synpunkter. Det bearbetade förslaget utgör en utgångspunkt för detta program. Programarbetet har drivits av stadsbyggnadskontoret i nära samverkan med exploateringskontoret och stadens andra berörda förvaltningar och bolag. En styrgrupp sammansatt av förvaltningschefer från berörda förvaltningar och Stockholms stadsarkitekt har följt arbetet. En intressant och givande dialog med kringboende och andra berörda har också förts under arbetet. Många av de idéer som framkommit i dialogen med allmänheten har bidragit till att utveckla förslaget.

Fortsatt arbete

Programförslaget kommer att vara på samråd under sex veckor. Efter samrådet kommer programmet att revideras så att det kan ligga till grund för stadens fortsatta arbete med detaljplaner.

Området kommer att delas upp i flera olika detaljplaner. Den första detaljplanen beräknas kunna påbörjas under hösten 2010. Under detaljplaneprocessen kommer flera tillfällen till samråd, där staden hämtar in synpunkter från berörda. I samband med detaljplanearbetet kommer också gestaltungsprogram och miljöprogram att tas fram för att säkerställa att stadens höga miljö- och gestaltungsambitioner följs upp i den fortsatta processen.

Parallellt med planarbetet löper exploateringsprocessen. I samband med programsamrådet fattar kommunfullmäktige beslut om de investeringar som staden ska göra i exempelvis park och gator. Inför arbetet med den första detaljplanen anvisar exploateringsnämnden mark till ett antal byggherrar som sedan deltar i planprocessen för att utveckla de kvarter som de har fått anvisade.

Programförslaget kommer att byggas ut etappvis. En möjlig utbyggnadstakt kan vara 300-400 lägenheter per år. Innan de första kvarteren kan påbörjas 2012-2013 måste vissa gator färdigställas och befintliga ledningar flyttas. Den nya stadsdelen kan vara färdigställd om 15-20 år.

Ovan: Illustration av planprocessens olika delar.

Motstående sida: Flygperspektiv över programområdet från sydost, med den stora parken i förgrunden. Illustration Archi5.

ÅRSTAFÄLTET - EN PLATS FÖR MÖTEN

Visionen för Årstafältet är att skapa en plats för möten – möten mellan olika människor, mellan nytt och gammalt, mellan stad och park. Det ska vara en plats där man möter överraskningar och omväxling och där människors idéer och engagemang tas tillvara. Det ska också vara en plats där staden möter framtidens miljöutmaningar.

Här möts olika människor i en omväxlande stadsbygd

Den nya stadsdelen och parken knyter ihop omkringliggande områden med varandra och skapar en sammanhängande och levande stadsbygd, där det är enkelt och tryggt att röra sig mellan olika platser och där det är naturligt att mötas. Stadsdelen är tät och blandad med vinklade gator som bjuder på oväntade utblickar och platsbildningar, med ett rikt utbud av service, kultur och verksamheter. Bebyggelsen är brokig, personlig och tillåtande, med en stor variation i typ, höjd, form och stil. Ett viktigt syfte med variationen är att locka olika människor till stadsdelen – människor från olika bakgrund och kultur, med olika familjesituation och olika livsstil.

Här möts stad och park i hjärtat av Söderort

Parken blir den nya stadsdelens hjärta och identitet. Den ligger i stadsdelens centrum, är lätt att hitta och naturlig att besöka. Genom sin storlek, sitt läge och sitt spännande innehåll blir den en given lokal samlingsplats för dem som bor och arbetar i närområdet, men också en viktig målpunkt för besökare från andra delar av staden. Årstafältets många attraktioner, dess tydliga entréer och det storslagna landskapet ger parken en självklar identitet och särställning som Söderorts stora aktivitetsfält och evenemangspark - en park i världsklass.

Här möts nytt och gammalt i en brokig blandning

Den nya stadsdelen vävs samman med intilliggande områden – genom gator och stråk, och genom den nya bebyggelsen, som får låna uttryck och struktur av den äldre. Årsta centrus variation i färg och form, Valla gärdes skillnader i byggnadshöjder och Östbergahöjdens luftighet och strama arkitektur spiller över på det nya och gör mötet mer integrerat. Göta landsväg bevaras som en historisk länk mellan gammalt och nytt, och längs den kan spåren av äldre bytomter och andra fornlämningar fortfarande skönjas.

Här möts människors idéer och engagemang

På Årstafältet tas människors idéer och engagemang tillvara i den nya stadsdelens och parkens uppbyggnad och förvaltning. De boende får färga av sig på sin omgivning och sätta sina spår, och stadsdelen växer och utvecklas tack vara den mångfald av viljor som uttrycks. Att ta tillvara människors engagemang är ett naturligt sätt att bygga upp en stadsdel där man känner samhörighet och ansvar, delaktighet och trygghet – en stadsdel med egen identitet där man känner sig hemma. Medborgardialogen ska genomsyra arbetet och kan ske både tidigt och sent i processen.

Här möter staden framtidens miljöutmaningar

Den nya stadsdelen präglas av en framsynt planering med högt ställda mål på miljöområdet. Här lever man miljövänligt av bara farten – det ska vara lätt att göra rätt. Effektiv kollektivtrafik, bilpooler och ett väl utbyggt nät av gång- och cykelvägar gör det naturligt att välja bort den egna bilen. Nya energisnåla och miljöanpassade lösningar bidrar till minskad klimatpåverkan. Odling och betesdjur i parken skapar en naturlig och pedagogisk kontakt med de naturliga systemen och gör det möjligt att odla eller köpa grönsaker lokalt. Områdets dagvatten tas omhand i området så att den naturliga vattenbalansen inte påverkas negativt.

Här möts nytt och gammalt i en brokig blandning

EN PLATS FÖR MÖTEN

Här möts olika människor i en omväxlande stadsbygd

Här möter staden framtidens miljöutmaningar

Här möts människors idéer och engagemang

Här möts stad och park i hjärtat av Söderort

BESKRIVNING AV FÖRSLAGET

På Årstafältet skapas en stor park där människor kan mötas. Parken blir den nya stadsdelens hjärta med stora öppna ytor för lek och aktiviteter och mer slutna delar för avskildhet och rofyllda promenader. En tät och varierad stadsbebyggelse omgärdar parkens norra och västra delar och sammankopplar Årsta och Östberga.

En stadsdel som hänger ihop

Den nya stadsdelen på Årstafältet är uppbyggd kring ett sammanhängande gatunät som knyter ihop Årsta och Östberga. Bebyggelsen omfattar en yta av ca 30 hektar med närmare 4000 lägenheter och ca 2600 arbetsplatser. Den stora parken omfattar 30 av dagens 50 hektar, en yta motsvarande Gamla Stan. I stadsdelen förenas den täta stadens utbud och närhet mellan människor med ytterstadens bostadskvaliteter och närhet till park.

Gatunätet är vinklat och varierat, med ett småskaligt system av lokalgator som ger karaktär och särprägel åt områdets delar. Östbergavägen förlängs och blir en av områdets viktiga huvudgator, kantad av en tät och stadsmässig bebyggelse med bostäder och lokaler för service och verksamheter. Göta landsväg blir ett annat huvudstråk, där den fortsätter genom bebyggelsen i mitten av en grön esplanad.

Bebyggelse i samspel med Valla och Östberga

Den nya stadsdelen bildar en naturlig fortsättning på Valla gårde. Den gamla Årstalänken omvandlas till en grön lokalgata som bildar sömmen mellan gammalt och nytt. De nya husen kommer i höjd och uttryck att samspela med dagens punkt- och lamellhusbebyggelse, men tillföra nya sorter och mönster, med kvartersstaden som utgångspunkt. Tillsammans skapar det gamla och det nya en spännande stadssiluett mot den stora parken. I söder möter den nya bebyggelsen Östbergas öppna lamellhus. Övergången blir mjuk och lågmäld där stadsdelarna vävs samman med nya hus insmugna längs Östbergahöjdens kuperade slänter. Befintlig vegetation, terrängformationer och utsiktsplatser

tas tillvara och bidrar till den nya bebyggelsens attraktionskraft.

Varierad bebyggelse längs torget och parken

Torget kantas av en varierad bebyggelse av hög arkitektonisk klass. Det skyddade och soliga västläget med utsikt över parken har goda förutsättningar för butiker, restauranger, service och offentliga byggnader. Mot parken utformas byggnaderna för att skapa en karaktärsfull och varierad stadssiluett. Mellan de högre husen placeras lägre byggnader som släpper igenom ljus och tillåter utblickar mot parken för de boende i de bakomliggande kvarteren.

Högre bebyggelse längs vägar och industrier

Årstafältet omgärdas av flera tungt trafikerade leder och verksamheter i Årsta Partihallsområde och Årsta Park. Den nya bebyggelsen närmast Huddingevägen, Södra Länken och utmed Åbyvägen utformas för att avskärma

Motstående sida: Programförslag för Årstafältet; ny stadsdel och park. Illustration Archi5 och Michel Desvigne Paysagiste.

Nedan: Den nya bebyggelsen på Årstafältet omgärdar den stora parkens norra och västra delar och knyter samman Årsta och Östberga. Illustration Archi5.

området från buller och störningar. Kvarteren är lämpade för verksamheter och erbjuder attraktiva skyltlägen mot intilliggande vägar. Mot Åbyvägen eftersträvas en flexibel kombination av bostäder och arbetsplatser. Mot Södra Länken och tvärbanans hållplats i norr motiverar närhet till infrastruktur och kollektivtrafik en högre exploatering.

Entréplatsen och parktorget

Platsen kring Årstafältets tvärbanehallplats är en av de viktigaste entréerna till den nya stadsdelen. Byggnaderna runt entréplatsen kan innehålla service och butikslokaler, till exempel en större livsmedelsbutik eller en basar med varor från olika länder. Vägverkets stora teknikbyggnad omgestaltas så att den kan bidra till att göra den viktiga entrén mer inbjudande. Större delen av entréplatsen är inte byggbar, på grund av läget ovanpå Södra länkens tunnlars. Parktorget sträcker sig som en grön kil upp mot tvärbanan, med stora, öppna ytor som går att använda för exempelvis

ÅRSTAFÄLTET

Bebyggd yta: ca 30 hektar
Park: ca 30 hektar
Park inklusive
Kvarnbacksskogen: ca 50 hektar

Antal bostäder: 3800-4000
Verksamheter, kontor och service: ca 130 000 kvm
Antal invånare: 9000-10 000
Antal arbetsplatser: ca 2600
Utbyggnadsperiod: 15-20 år

Byggnadshöjd: 2-14 våningar
Exploateringsgrad på kvartersnivå: 1,5-2
Upplåtelseformer och boendeformer: hyresrätt, bostadsrätt, stadsradhus, kollektivhus, studentbostäder.

Skola: årskur F-5
Förskola: sammanlagt ca 10 förskolor, varav 4-5 permanenta.

torghandel, julmarknad, uppträdanden, skridskobana och torgmöten. Utmed torget finns lägen för butiker och serveringar. För den som kommer från tvärbanan eller bussen öppnar sig torget mot parken; den stora vattenspegel och öppna aktivitetsfält i förgrunden och skogen i fonden.

Fältet, aktivitetsbryggan och parkbryggan

Det stora öppna fältet förblir parkens huvudtema – här finns utrymme för spontan lek och idrott, men också för ordnade evenemang som festivaler, teater, idrottsevenemang, friskis och svettis och nycirkus.

I väster kantas parken av aktivitetsbryggan, som är ett intensivt stråk mellan torget och Östbergahöjden. Bryggan fylls av innehåll för barn och ungdomar, med lek och spontanidrott i fokus. Här kan till exempel finnas anläggningar för skate och inlines, bollplaner, boulebana, multisportfält och konstisbana. Aktivitetsbryggan blir en given målpunkt och mötesplats för barn, ungdomar och vuxna från närliggande stadsdelar. I aktivitetsbryggans förlängning mot Östberga finns plats för en idrottshall nära Östbergaskolan. En bokningsbar fullstor fotbollsplan för lokala klubbar och allmänhet ligger i parkens sydöstra del.

Parkbryggan blir ett viktigt promenadstråk som knyter ihop Årstafältet med Enskedefältet och Vårflodsparken via en ny gångbro över Huddingevägen. Längs parkbryggan placeras lekplatser, planteringar, bänkar och serveringar i soligt sydvästläge. Göta landsväg blir ett annat viktigt stråk genom parken och behåller sin karaktär av ålderdomlig landsväg upphöjd på bank i det öppna landskapet.

Ovan: Parktorget kantas av karaktärsfull högre bebyggelse, med butiker och restauranger i bottenvåningarna. Illustration Archi5.

Nedan: Parkbryggan avslutas med trappsteg i sydväst läge med utsikt över Valla å och parken. Illustration Archi5.

Ovan: Längs aktivitetsbryggan finns ytor för lek och spontanidrott för barn och ungdomar. Illustration Archi5.

Nedan: Kolonilotterna flyttas till nytt läge mitt i parken längs ett viktigt promenadstråk. Illustration Archi5.

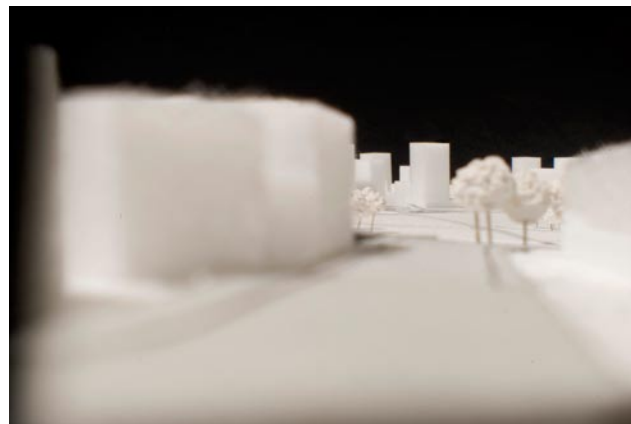
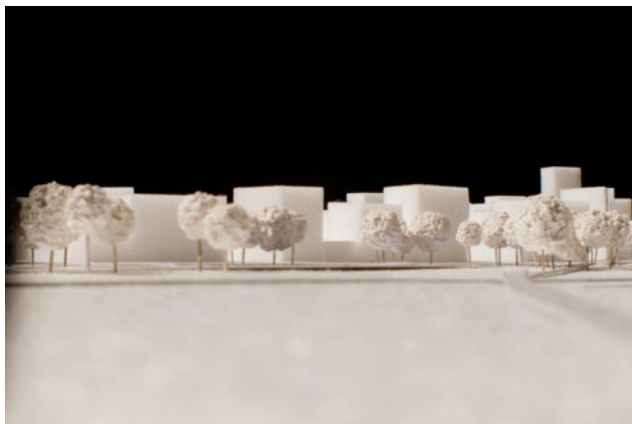
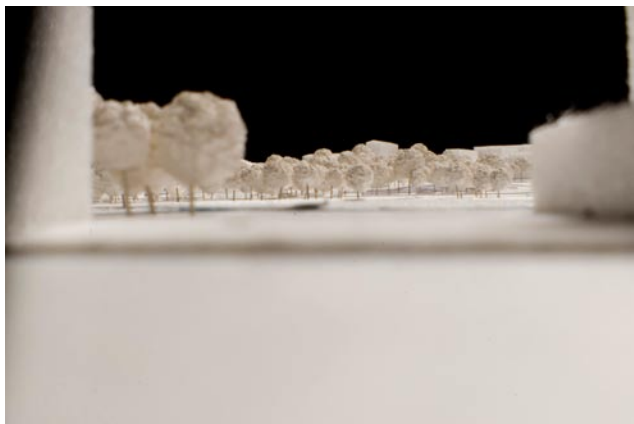
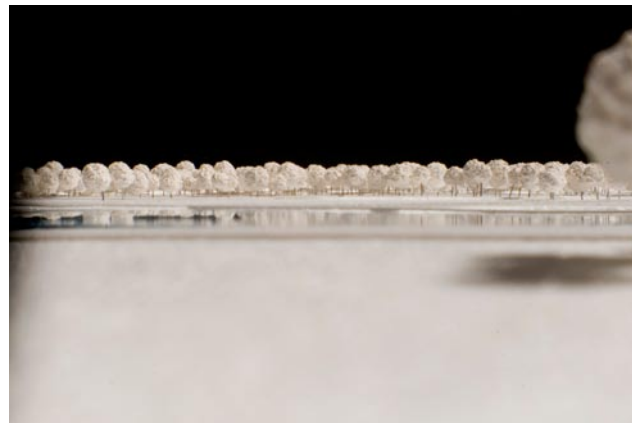
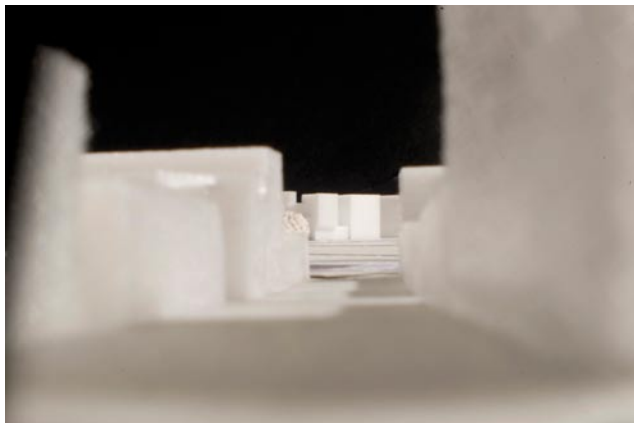
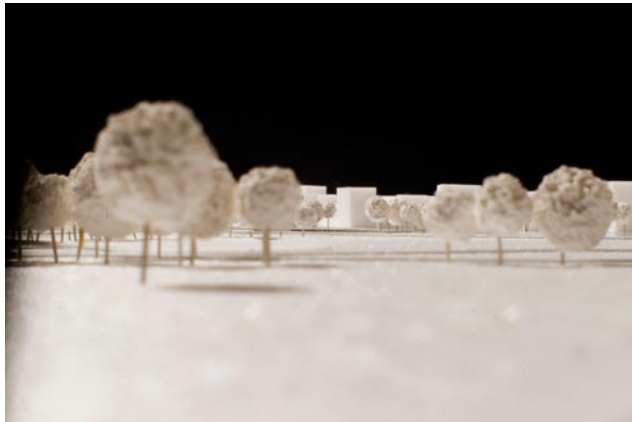

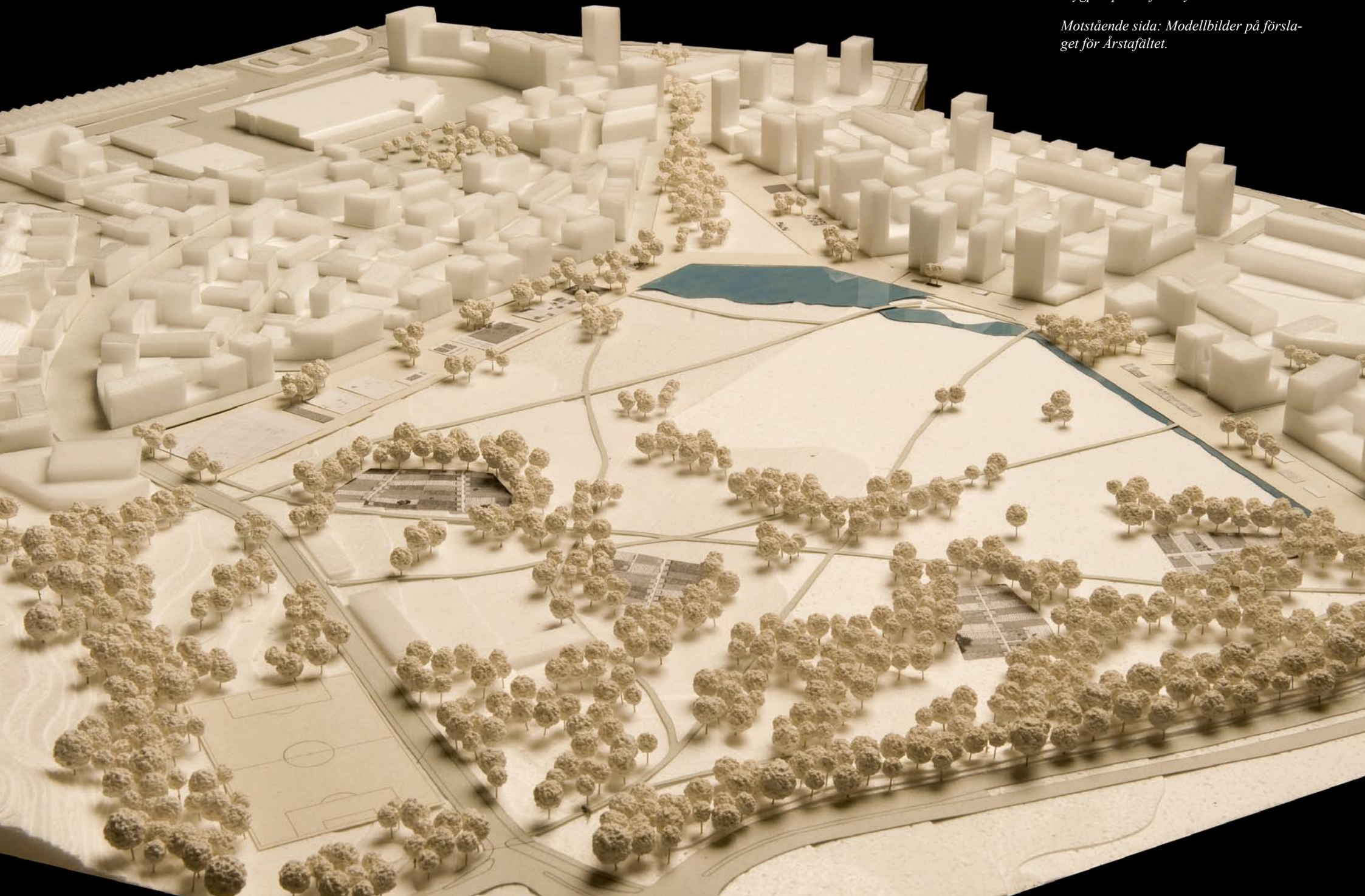
Dammen och Valla å

Vattnet blir ett naturligt inslag i landskapet, dels genom att dammen blir större och får ny utformning, och dels genom att Valla å omgestaltas för att få en mer naturligt slingrande sträckning och flackare slänter, där vattendjupet kan variera under året. Ån sträcker sig utmed parkbryggan, där trappor och broar bidrar till att göra ån mer intressant och tillgänglig. Översilningsängar, fuktstråk och småvatten blir viktiga inslag som bidrar till ett rikare växt- och djurliv.

Arkipelagen och skogen

De centrala delarna av parken utvecklas till en arkipelag – ett halvöppet landskap med öar av träd och buskar med det svenska mäljarlandskapet som förebild. Träd- och buskdungar skyddar från kalla vindar och bygger upp varierade landskapsrum med ett rikt växt- och djurliv. Dagens koloniområde flyttas till ett centralt läge, längs ett av parkens mest välanvända promenadstråk. Här finns utrymme för dagens lotter, men också möjlighet att utveckla odlingstemat med utställningsträdgårdar, kollektiva lotter, frukt- och bärplanteringar. I anslutning till odlingslotterna finns också plats för större odlingsfält för kommersiell eller pedagogisk odling, växthus eller en mindre stadsbondgård. Mot Huddingevägen skapas ett omväxlande skogsområde med ett tydligt samband med Kvarnbacksskogen. Där finns stigar för promenader med hunden och plats för avskildhet, naturupplevelser och kojbyggen.

Flygperspektiv från sydost över modellen.

Motstående sida: Modellbilder på förslaget för Årstafältet.

STADSBYGGNADSSTRATEGIER

Huvudidéerna bakom förslaget utformning kan sammanfattas i fem övergripande strategier; skapa en sammankopplad stadsdel med plats för möten, utforma en tät stadsdel med många funktioner, utveckla en stor park i ett grönt nätverk, gynna gång-, cykel- och kollektivtrafik och utveckla stadsdelen över tiden.

Skapa en sammankopplad stadsdel med plats för möten

En viktig utgångspunkt för planeringen är att koppla samman Årstafältet med intilliggande områden och med övriga staden. Det ska vara enkelt att röra sig till den nya stadsdelen, det ska vara lätt att hitta parken och det ska vara naturligt att mötas.

Analys av den föreslagna strukturen visar att det nya nätet av gator och gång- och cykelvägar skapar starka regionala och lokala stråk som knyter ihop Årstafältet med omgivningen och ger den nya stadsdelen goda förutsättningar att bli en knutpunkt i Söderort. Årstafältet får en central roll i en kontinuerlig stadsbygd, där parken blir en naturlig målpunkt.

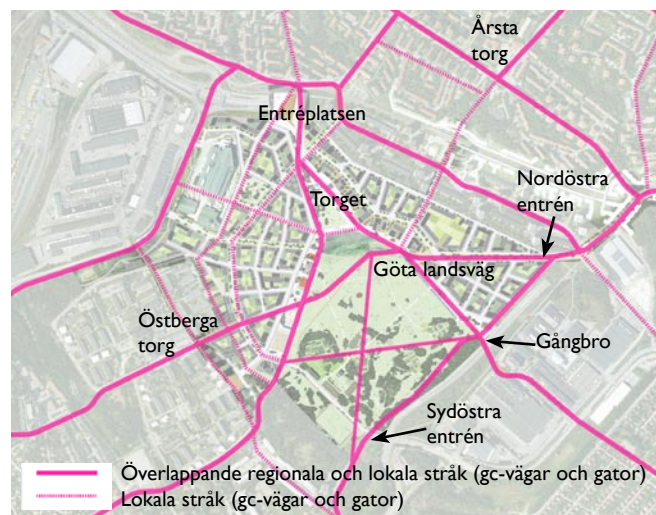
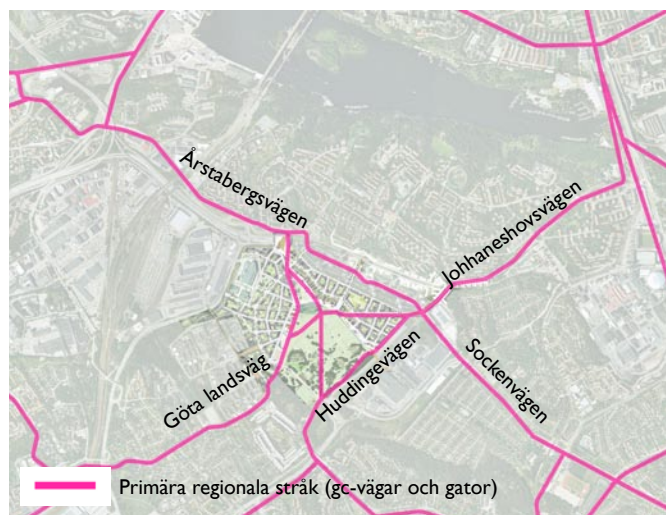
Där lokala och regionala stråk överlappar varandra blir genomströmningen av människor störst och potentialen för möten mellan närboende och besökare starkast. Det är dessa stråk som brukar upplevas som mest centrala, med ett mer intensivt stadsliv och bättre förutsättningar för verksamheter och service.

Årstafältets starkaste knutpunkt ligger vid torget och entréplatsen mot Årstafältets tvärbanestation. Detta stråk kommer att utvecklas till en urban och levande plats som blir den nya stadsdelens nav och parkens huvudentré. Även Göta landsväg blir ett viktigt och intensivt stråk, som effektivt knyter ihop områdets delar. Strategiska platser som på längre sikt kommer att få såväl regional som lokal betydelse, är områdets entréer i nordost och sydost.

Lokalt är det kopplingarna mot Valla och Årsta torg och mot Östbergas centrala delar som är starkast och mest betydelsefulla, tillsammans med stråket längs aktivitetsbryggan och de diagonala gång- och cykelvägarna genom parken. Dessa kommer att vara centrala för de närboendes vardagspromenader till och från olika målpunkter. En viktig koppling österut är också den föreslagna gångbron, som förbinder området med Enskedefältet.

T.v: Regionala stråk över Årstafältet knyter ihop den nya stadsdelen med omgivningen. Årstafältet blir en naturlig knutpunkt i Söderort. Analysen inbegriper gator samt gång- och cykelvägar. Illustration Spacescape.

T.h: Den nya stadsdelen och parken knyts tätt till intilliggande stadsdelar. Där lokala och regionala stråk överlappar varandra, är potentialen för möten störst. Analysen inbegriper gator samt gång- och cykelvägar. Illustration Spacescape

STADSBYGGNADSANALYS

Som redskap och stöd i arbetet med att utveckla förslaget har olika typer av stadsbyggnadsanalyser använts. Analyserna är baserade på stadsbyggnadsforskning som beskriver hur staden fungerar – hur olika typer av möten kan främjas, hur en blandad stad med ett levande stadsliv kan åstadkommas, hur parker och grönområden ska placeras och utformas för att tillgodose sociala och ekologiska behov, hur gång-, cykel- och kollektivtrafik kan gynnas och vilka förutsättningar som styr hur stadsdelen kan utvecklas över tiden.

Utforma en tät stadsdel med många funktioner

En stark ambition är att Årstafältet ska bli en stadsdel med ett rikt stadsliv och många funktioner. En blandad stad kräver ett tillräckligt befolkningsunderlag, en stor genomströmning av människor, ett starkt offentligt rum och tillgång till lockande attraktioner och målpunkter.

Utbyggnaden på Årstafältet är en del i utvecklingen av ett tätare Stockholm och söderort. Tillsammans med den nya bebyggelse som planeras i närområdet – Årstastråket, Söderstaden och Liljeholmen – bedöms Årstafältet kunna få den mängd boende och arbetande som krävs för att skapa de urbana kvaliteter som saknas i många förorter idag. Andra faktorer som främjar en levande, blandad och attraktiv stadsmiljö är läget nära tvärbanan, Södra länken

och Huddingevägen samt närheten till den stora parken. Detta är viktiga attraktionsfaktorer också för ett regionalt näringsliv och motiverar en relativt hög täthet. I den bebyggelse som föreslås ligger exploateringsgraden på en nivå mellan den täta innerstaden och de glesa förorterna. Högst blir tätheten i de mest centrala och intensiva stråken och lägst vid lokalgatorna. Den föreslagna tätheten är jämförbar med den i Hammarby sjöstad, vilket innebär 3800-4000 lägenheter och uppemot 10000 invånare i den nya stadsdelen. Detta är i samma storleksordning som en mindre svensk småstad, eller stadsdelar som Skarpnäck och Aspudden.

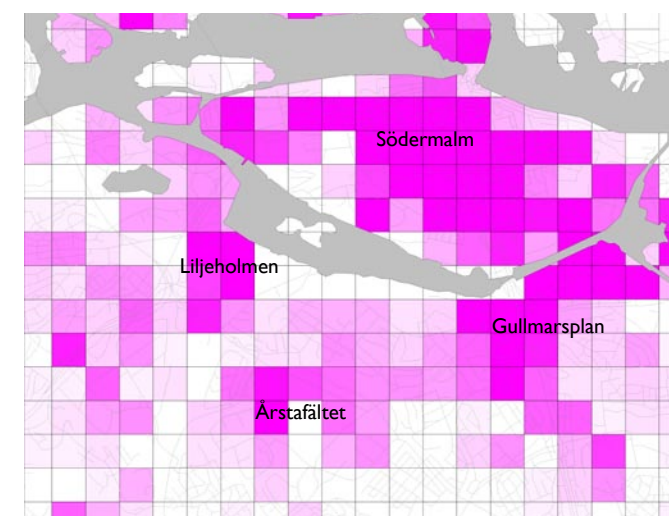
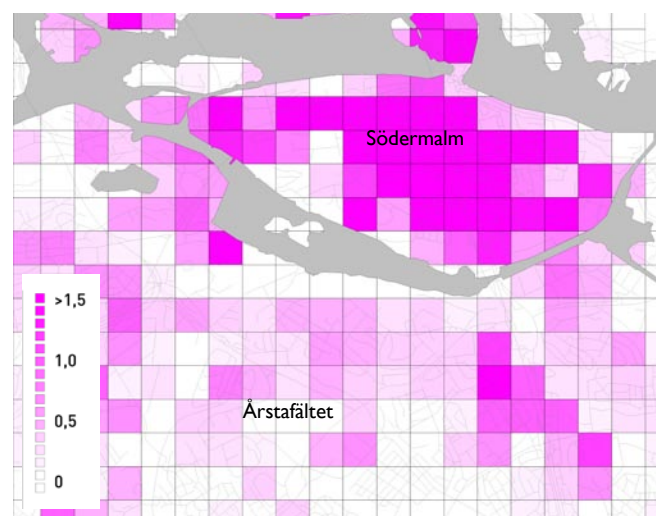
Analysen visar att det finns goda förutsättningar för service och olika typer av verksamheter längs flera gator i

den nya stadsdelen. Den kommersiella noden kommer att ligga vid torget, nära Årstafältets tvärbanestation. Här är potentialen för butiker, restauranger och service mycket god. Torget är också ett möjligt läge för offentliga byggnader som vårdcentral, museum eller bibliotek. Det viktiga stråket upp mot Östbergas centrala delar kan förstärkas, bland annat genom en idrottshall och andra målpunkter. Stråket upp mot Årsta kan utvecklas till en viktig lokalgata som stärks av skola och butiker.

T.v: Blandning av bostäder, verksamheter och service. Illustration Spacescape.

Mitten: Täthet mätt på områdesnivå, dagens situation. Illustration Spacescape.

T.h: Täthet på områdesnivå, en framtidsbild som bygger på en förtätning av Söderort. Illustration Spacescape.

Ovan: Storleksjämförelse, Årstafältet i relation till andra parker. Illustration Spacescape.

Nedan: Parkstruktur med viktiga gröna promenadstråk och viktiga ekologiska kopplingar. Illustration Spacescape.

Utveckla en stor park i ett grönt nätverk

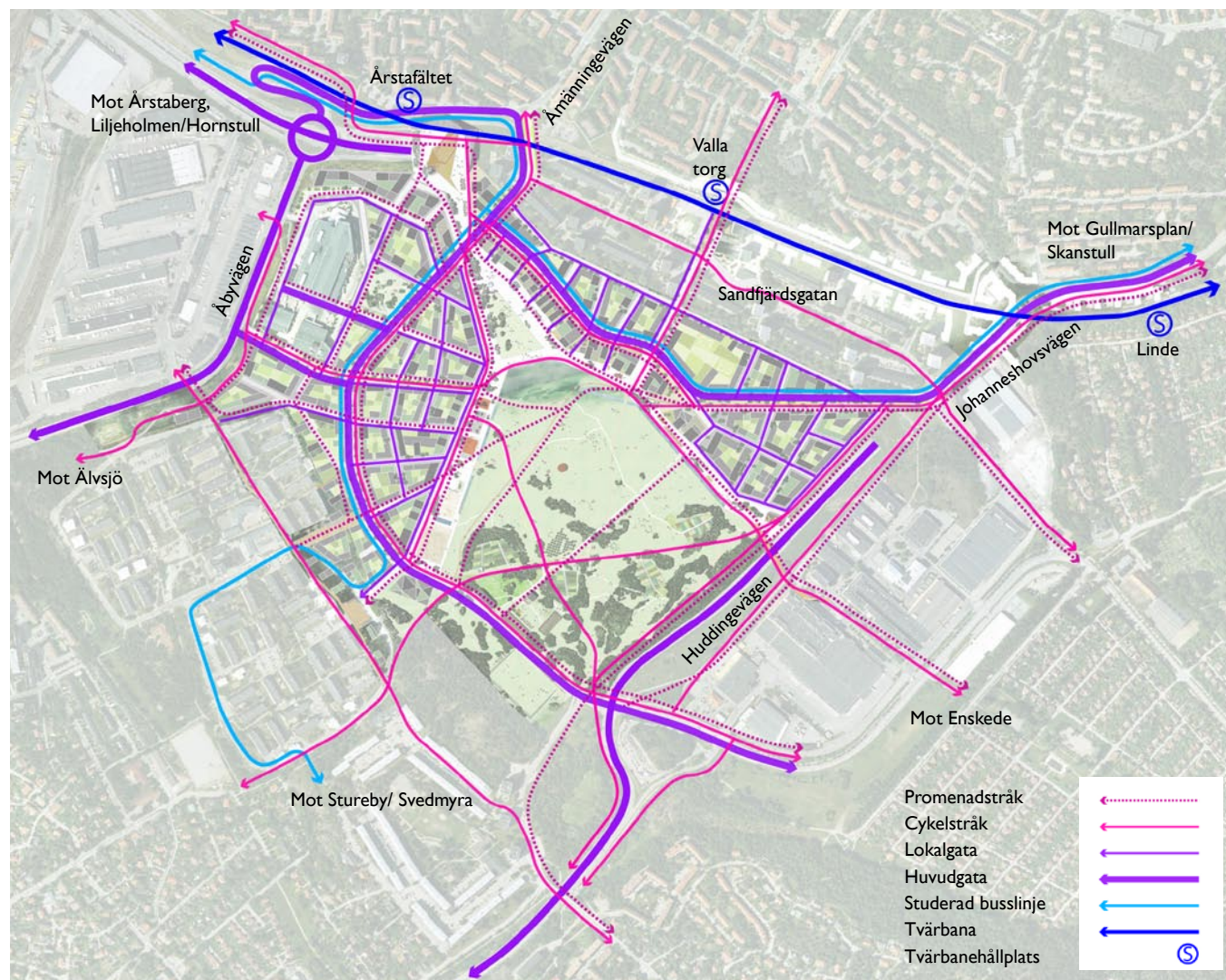
Utvecklingen av ett tätare Stockholm med fler invånare innebär att behovet av, och trycket på stadens parker, naturområden och idrottsytor ökar. Park- och naturområden måste bli mer attraktiva, välskötta och tillgängliga. Årstafältet är ett exempel på en befintlig park som utvecklas och förädlas för att skapa en god boendemiljö i en tätare stad. Den föreslagna parken blir ca 30 hektar.

Parken kommer att utformas med riktlinjerna i Stockholms parkprogram som grund, tillsammans med de många behov och önskemål som framkommit i enkäter, undersökningar och dialog med de kringboende. I parken kommer att finnas plats för evenemang och aktiviteter, med stora, öppna ytor för lek och idrott. Det kommer också finnas rofyllda delar för avkoppling och kontemplation, gräsytor för picknick och solbad, odlingslotter och parkvägar för långa promenader och joggingturer. Här kan även finnas en stadsbondgård med smådjur som får, grisar, kaniner och höns, café och gårdsbutik. Som komplement till den stora parken kommer mindre platser och parker med olika funktion och innehåll finnas inom bebyggelsen.

Den stora parken utvecklas som en del i ett grönt nätverk, som knyter samman viktiga stråk och miljöer i Söderort, såväl socialt som ekologiskt. Viktiga promenadstråk förbinder parken med parker och naturområden. Ekologiskt är det framförallt parkens koppling till Kvarnbacksskogen vidare mot Hemsbogen och Svedmyraskogen som är viktig. Genom att plantera högre vegetation längs parkens västra del förstärks detta samband norrut över fältet, upp mot Årstaliden.

Nedan: Trafikstruktur. Ljusblå linje illustrerar de direktbusslinjer till innerstaden som studeras av SL. Illustration Spacescape.

Gynna gång-, cykel- och kollektivtrafik

Årstafältet har genom sitt centrala läge goda förutsättningar att utvecklas till en stadsdel där det är naturligt att promenera, ta cykeln eller resa kollektivt med tvärbana eller buss. En viktig ambition är att åstadkomma en stadsstruktur som tar tillvara dessa förutsättningar och kopplar den nya stadsdelen till omgivningen, regionalt och lokalt, på ett sätt som främjar ett hållbart resande.

Anslutningarna till befintligt gatunät påverkas till stor del av de trafikintensiva stråk som omger Årstafältet idag, med bristande kapacitet i flera korsningar. Olika lösningar har prövats för att hitta kopplingar som fördelar trafiken väl inom området och ut till det omgivande gatunätet. För att uppnå detta har tre nya anslutningspunkter skapats norrut, mot Sandfjärdsgatan, Åmänningevägen och Johanneshovsvägen, samtidigt som befintliga anslutningar till Huddingevägen och Åbyvägen utvecklats.

Den nya strukturen är uppbyggd kring ett tydligt, lättorienterat och logiskt nät av huvudgator och ett mer varierat lokalgatunät för låga hastigheter. Cykelfält/cykelbanor anläggs utmed huvudgatorna, samt i de lägen längs parken och utmed lokalgator där cykeltrafiken blir mer intensiv. De nya cykelstråken fångar upp viktiga målpunkter i stadsdelen och länkas samman med det regionala cykelnätets viktiga förbindelser mot bland annat Årstaberg, Gullmarsplan, Älvsjö och Enskede. De regionala cykelstråken behöver vara sammanhängande, gena och lättframkomliga för de snabba pendlingscyklisterna. Två nya planskilda korsningar tvärs Huddingevägen föreslås, en nära Östbergavägen och en i parkbryggans förlängning. Stor vikt behöver läggas vid att få dessa trygga och attraktiva.

Stora delar av den nya stadsdelen har god tillgång till kollektivtrafik, med mindre än 500 meter till tvärbanans hållplatser Årstafältet och Valla torg. För att skapa bättre kommunikationer till Östberga och Årstafältets södra delar, utreder SL möjligheterna att trafikera området med direktbusslinjer – mot Liljeholmen/Hornstull/Fridhemsplan samt mot Gullmarsplan/Skanstull. Busslinjerna dras längs områdets huvudgator, med prioriterat utrymme i korsningar för bästa möjliga framkomlighet. Lokalt utreds möjligheterna att förlänga busslinjer mot Svedmyraplan, med en ny koppling mellan Östbergabackarna och Gamla Östberga. Detta skapar nya bytesmöjligheter till tunnelbanans Hagsätragren och gör parken lättare att nå från stora delar av söderort. En möjlighet kan också vara att på lång sikt arbeta för att omvandla buss- till spårvagnstrafik. Förslaget att dra tvärbanan via Östberga mot Älvsjö, miste dock sin aktualitet i samband med att pendeltågsstationen vid Årstaberget öppnades och kopplingen mellan tvärbana och pendeltåg skapades där.

Utveckla stadsdelen över tiden

Utbyggnaden av Årstafältet är en del i den stora omvandling och förtätning som pågår i Stockholm, med flera närliggande utvecklingsområden. Omvandlingen kommer att ske successivt under lång tid. På sikt är det stadens ambition att den här delen av Söderort ska utvecklas till en del av den centrala staden med allt vad det innebär av nya bostäder, trafik och service. Det är idag svårt att överblicka hur snabbt denna omvandling kommer att ske och i vilken ordning olika utvecklingsprocesser kommer att påbörjas.

Den nya stadsdelen på Årstafältet kommer att växa fram etappvis under många år. En ambition är att varje etapp så långt möjligt ska upplevas som fristående. De delar som färdigställs först ska kunna fungera väl tillsammans med den bebyggelse som idag omger fältet. Vissa anläggningar behöver komma på plats i tidiga etapper, såsom viktig infrastruktur, andra kan komma senare. Parken behöver påbörjas i ett tidigt skede, eftersom det tar lång tid för vegetation att etablera sig och växa upp. Parken har en central betydelse för den nya stadsdelens identitet och kommer att fungera som motor i stadsutvecklingen. Det är angeläget att den snabbt kan etableras som målpunkt i området.

Väster om Årstafältet ligger partihandelsområdet med olika typer av transportintensiva verksamheter. ICA:s lager- och distributionscentral och Martin Olssons huvudkontor gränsar direkt mot den nya stadsdelen. ICA har tillkännagivit att de kommer att avveckla sin lagerverksamhet i området och det är oklart hur deras fastighet i framtiden kommer att användas. Om fastighetsägaren är intresserad av att byta inriktning för sin verksamhet skulle denna kunna integreras i den nya stadsdelen, såsom illustreras i förslaget. Detsamma gäller för Martin Olssons område. Med en omvandling av delar av partihandelsområdet skulle kopplingen till pendeltågsstationen i Årstaberget kunna förstärkas och Årstabergets strategiska läge bättre tas tillvara i stadens utveckling.

Öster om Årstafältet ligger Årsta park, ett verksamhetsområde med ett stort antal olika företag. Om det i framtiden skulle bli aktuellt för verksamheterna att ändra inriktning skulle det vara möjligt att åstadkomma en betydligt bättre och tydligare koppling mellan Årstafältet och Enskedefältet. Det skulle då vara intressant att se över möjligheterna att överdäcka de delar av Huddingevägen som fortfarande ligger i ytläge och effektivt skär av fältet med omgivande stadsdelar i öster. Med en byggd kant även öster om fältet har parken förutsättningar att bli än mer tillgänglig, trygg och attraktiv.

Nedan: Principskiss som visar Årstafältet utbyggnadsetapper. Illustration Spacescape.

Motstående sida: Byggnadsavtryck av den nya bebyggelsen på Årstafältet samt omgivning. Illustration Spacescape.

Årstafältet

STADSBYGGNADSPRINCIPER

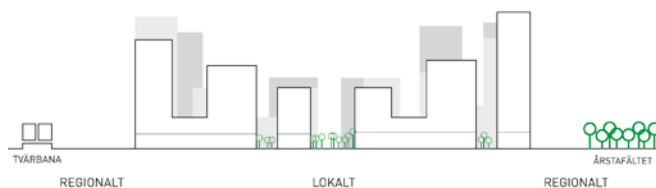
Stadsbyggnadsprinciperna illustrerar hur parker, gator, torg och byggnader sammanfogas till en nyskapande, varierad och grön stadsdel med lokal prägel. Principerna kommer att ligga till grund för stadens fortsatta arbete med kvalitets- och gestaltningsprogram.

Stadsbild

Bebyggelsens siluett ska kännetecknas av en övergripande tydlighet och orienterbarhet, och samtidigt spegla områdets variation. Det ska vara lätt att hitta till Årstafältet och till centrala funktioner som kollektivtrafik, skola, handel, torg och park.

- I området varieras hushöjder i ett spann mellan två och fjorton våningar.
- Högre byggnader placeras främst längs intensiva gator, mot parken, mot kollektivtrafikhöjder och som skydd mot omgivande bullerkällor.
- Högre byggnader kan placeras för att förtydliga landskapets topografi.
- Högre byggnader placeras med tillräckligt avstånd för att garantera god soltillgång på gårdar, torg, gator och platser.

- Lägre byggnader blandas med högre inom kvarteren. Lägre byggnader placeras för att få bra ljusförhållanden i byggnader och på gårdar.

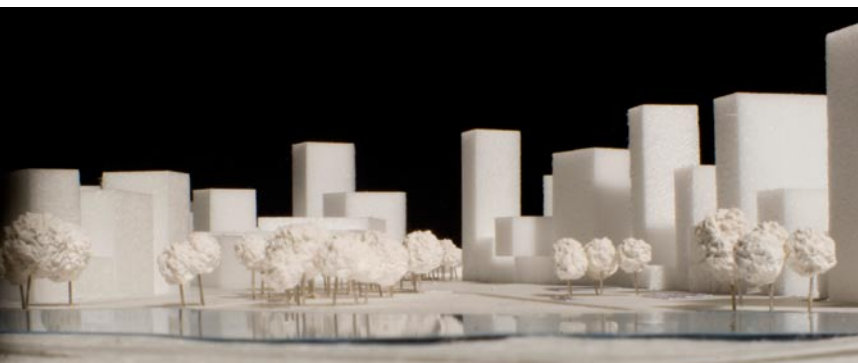

Nedan: Stadssiluett som illustrerar principen högre byggnader längs huvudgator, lägre mot lokalgator. Illustration Spacescape.

Längst ned: Modellbilder som visar förslaget för Årstafältet samt en inspirationsbild som visar en variation av byggnadshöjder inom samma kvarter.

T.h: På Årstafältet blandas flerbostadshus med stadsradhus runt gemensamma gårdar med ytor för odling, uteplatser och cykelparkering. Trädkantade huvudgator strukturerar området och lokalgatorna kopplar samman bebyggelsen med den stora parken. Taklandskapet används för energiproduktion, odling och utevistelse.

Illustration Archi5.

T.v: Från parken skapas gröna stråk in i omgivande bebyggelse, i form av gatuträd, grön förgårdsmark, dagvattenstråk och sammanhängande planteringar. Illustration Spacescape.

Mitten: Offentliga huvudgator markeras med bredare gatumått, högre byggnader och alléplanteringar. Illustration Spacescape.

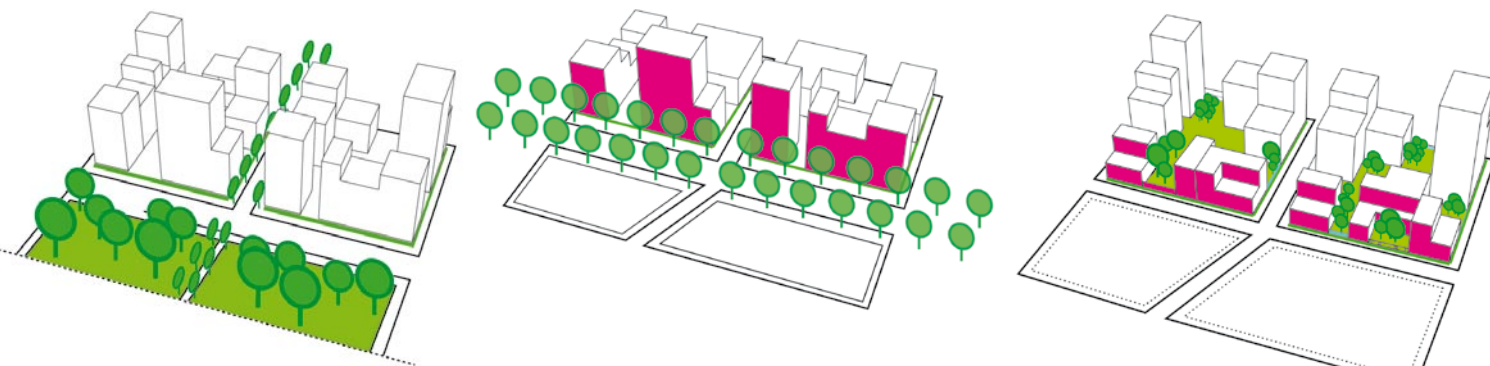
T.h: Lokalgatorna är smalare, byggnaderna lägre, och grupper av karaktärsfulla träd ger dem en lokal identitet. Illustration Spacescape.

Nedan: Inspirationsbilder som illustrerar principer för den stora parken.

Parken

Den stora parken är områdets viktigaste mötesplats och ska vara lätt att hitta och naturligt att ta sig till. Parken byggs upp av olika delar: det öppna fältet, aktivitetsbryggan, parkbryggan, dammen och Valla å, arkipelagen och skogen. Parkens huvudstråk ska vara gena och underlätta vardagsrörelser mellan arbete, bostad och kollektivtrafik. Ett nät av slingrande gångvägar och stigar ger möjlighet till upplevelserika promenader. Parkens vegetation väljs med utgångspunkt i platsens historia och topografi.

- Parken exponeras och annonserar sig mot omgivningen, med tydliga och lockande entréer
- Parkens entréer ska ha en självklar koppling till attraktioner, målpunkter och viktiga promenadstråk.
- Från parken skapas gröna stråk in i omgivande bebyggelse, i form av gatuträd, grön förgårdsmark och dagvattenstråk.

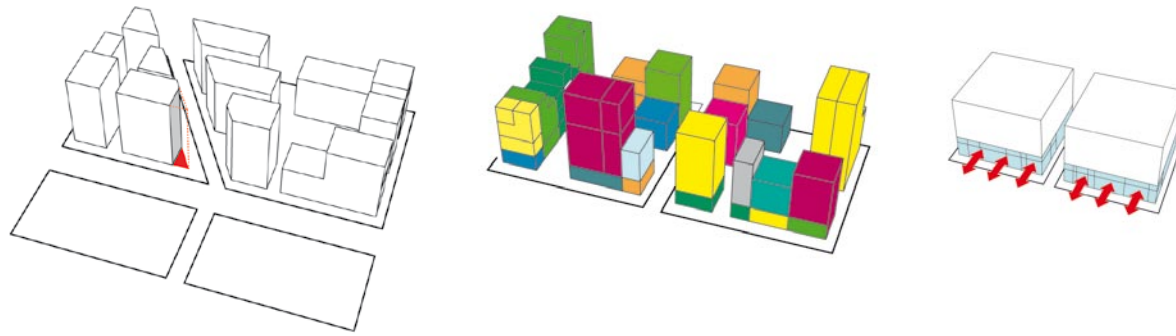
- Parkens delar ges olika, tydliga karaktärer med hög kvalitet på utformning, material och skötsel.
- Delar av parken utvecklas med stort inflytande från de boende. Det kan exempelvis gälla kolonilottsområdet och delar av aktivitetsbryggan, där val av aktiviteter och vegetation kan göras i samråd med kolonister, barn, ungdomar och föreningar.
- Park- och aktivitetsbryggorna gestaltas som viktiga promenadstråk, med många sittplatser och utblickspunkter.
- Vegetationen väljs främst med inspiration från målarlandskapet.
- Längs Valla å markeras områdets lågpunkter med fuktiga stråk och fuktälskande vegetation.
- På några få platser kan större grupperingar av exotiska träd placeras, vilka anknyter till Årstafältets tradition av odling och hortikultur.

- Ett direkt och tydligt system av gångvägar i parken binder samman de viktigaste attraktionerna.
- Ett slingrande nät av stigar och gångvägar utformas i parkens skogsbeklädda delar.
- Göta landsväg är områdets viktigaste kulturhistoriska spår, och bevaras i orört skick i sin historiska sträckning över fältet.
- Eventuella parkbyggnader placeras utmed Östbergavägen där de är lätta att nå för besökare, och bidrar till en mer skyddad miljö i parkens södra del.

Huvudgator

Huvudgator ska vara lätta att hitta, naturliga att följa och ha en tydligt offentlig karaktär. Huvudgatorna är den starkaste kopplingen till omgivande områden och här kommer många människor från olika stadsdelar att röra sig. Huvudgator strukturerar området, och bidrar till den

övergripande tydligheten.

- Huvudgator markeras med större gatubredd, högre byggnader, alléplanteringar och prioriterat utrymme för cyklister.
- Längs huvudgator placeras olika typer av stora och små mötesplatser. Breda trottoarer ger möjligheter för uteserveringar, indragna byggnader skapar lokala torg där kaféer och restauranger kan placeras.
- Längs huvudgator placeras offentliga byggnader som exempelvis idrottshall, kulturhus och bibliotek liksom större parker och torg.
- Göta landsvägs esplanad är en speciell form av huvudgata, där Göta landsväg fortsätter som ett grönt parkstråk i esplanadens mitt.
- Utmed huvudgator finns besöksparkering som kantstansparkering.

Lokalgator

Lokalgatorna ingår i det offentliga gatunätet men är också en del av den nära boendemiljön. Lokalgatorna utformas med de boende i fokus, genom att de görs intima, personliga och lekfulla. Det är här man träffar grannar, det är här stadsdelen får sin lokala prägel och identitet. När man kommer till lokalgatan ska det kännas som att komma hem.

- Byggnaderna längs lokalgator är lägre, gatorna smalare, siktlinjerna brutna och trafiken långsam.
- Cykelfält och separata cykelbanor anläggs där cykeltrafiken förväntas bli mer intensiv.
- Gatuträd väljs för att skapa olika gatukaraktärer och bidra till en större mångfald.
- Gaturummets grönska skapas av trädgrupper, grön förgårdsmark, gröna fasader och gröna terrasser.
- Förgårdsmarken är tydligt avgränsad mot gatan och

T.v: Korsande gatuvinklar skapar nya gaturum. Illustration Spacescape.

Mitten: Kvarter med småskalig fastighetsindelning och blandade verksamheter. Illustration Spacescape.

T.h: Utåtriktad verksamhet i bottenvåningen, visuell kontakt mellan inne och ute, och många entréer. Illustration Spacescape.

Nedan: Inspirationsbilder som illustrerar principer för huvudgator, lokalgator och kvarter.

används för privata uteplatser, för kvartersgemensamma blomsterrabatter eller för gestaltade dagvattenlösningar.

- Småorg, förgårdsmark och oväntade utblickar mot gårdar, skapar intressanta gatussekvenser och lokala mötesplatser.
- Utmed lokalgator finns besöksparkering som kantstansparkering.

Kvarter

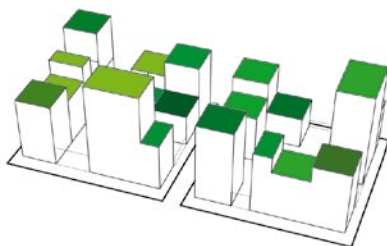
Årstafältets kvarter ska kännetecknas av sin brokighet. Brokigheten skapas av en varierad arkitektur, en blandning av verksamheter, olika boendeformer, olika människor, olika fastighetsägare och en utbyggnad över lång tid. Korta kvarter och verksamheter i bottenvåningar bidrar till levande gator med många mötesplatser.

- Småskalig fastighetsindelning eftersträvas med många byggherrar, arkitekter, och andra aktörer.
- Många olika bostadstyper, upplåtelseformer och verk-

T.v: Tak och terrasser utnyttjas för växtlighet, uteplatser och energi-
produktion. Illustration Spacescape.

Nedan: Inspirationsbilder som illustrerar principer för byggnader
och gårdar.

samheter blandas i kvarteren.

- Större takhöjd i bottenvåningarna möjliggör utåtriktad verksamhet som handel, service, och kontor.
- Korta kvarter skapar tillgänglighet och orienterbarhet.
- Tydliga och välkomnande entréer till varje fastighet, både från gata och gård. Entrén från gatan utformas som huvudingång.
- Uppglasade partier i bottenvåningarna mot gatan skapar visuell kontakt med byggnadernas interiör.
- Långa, monotona och slutna fasader undviks, då de har en negativ effekt på stadsbild och stadsliv.

Byggnader

Arkitekturen på Årstafältet ska vara varierad, experimentell, flexibel och lekfull. Den ska upplevas som nyskapande, men genuin och med lokal prägel. Bebyggelsen på

Årstafältet är något vi inte sett förut, men där det är lätt att känna sig hemma.

- Återkommande teman för byggnaderna är gröna fasader och tak, integrerade energilösningar, naturmaterial och gedigen kvalitet.
- Byggnader som gränsar mot befintliga stadsdelar kommunicerar i skala, volym, färg, material och karaktär med byggnaderna intill.
- Stadsradhus, kollektivhus, bokaler, loftboende och ateljéer uppmuntras i området, som komplement till övrig flerbostadsbebyggelse.
- Taklandskapen ska utformas medvetet, för utevistelse, energiproduktion och lokalt omhändertagande av dagvatten.

Gårdar

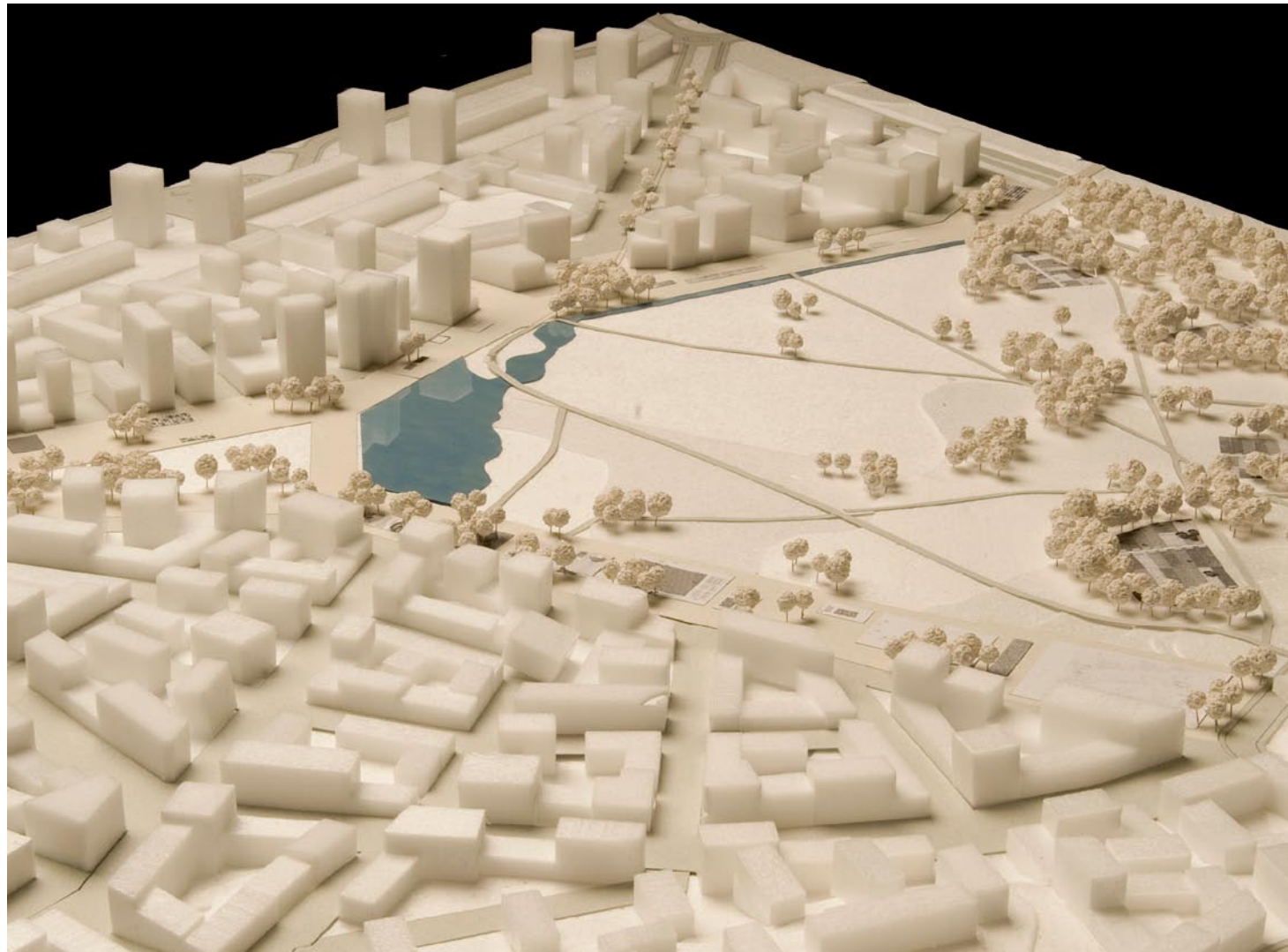
På Årstafältet ska det vara stor variation mellan lugna, gröna gårdsrum, gröna gemensamhetsytor och intensivt utnyttjade, offentliga gaturum. De boende har möjlighet att påverka delar av utemiljön, vilket kan skapa platser med annorlunda och personligt innehåll. Visuellt kontakt mellan gårdar och gata skapar spännande relationer mellan områdets offentliga och privata delar.

- I de fall då byggnaderna är höga kan det behövas öppningar i kvarteren för att få solbelysta gårdar. Öppningarna kan bidra till en förbättrad visuell kontakt mellan gård och gata.
- Inskjutna byggnader kan skapa utrymme för små gröna gemensamhetsytor för exempelvis odling, lek eller sittplatser som kan nyttjas av de boende eller föreningar.
- Gårdarna kompletterar förgårdsmarken, gatuträden och parken och bidrar till att skapa en god närmiljö för de

boende.

- Gårdarna är i första hand en mötesplats för de som bor och verkar i kvarteret.
- Gemensamma uteplatser, småbarnslek och cykelparkering är centrala funktioner på gården, och utformas som attraktiva mötesplatser för de boende.
- Privata uteplatser integreras i gårdens utformning eller placeras längs lokalgatan, vilket skapar intressanta övergångszoner mellan privata och offentliga ytor.
- Uteplatserna avgränsas med vegetation och placeras något upphöjt från gatan, för att skapa ett något avskilt uterum.
- Boendeparkering ordnas på kvarteretsmark, i garage under gårdarna.
- Gårdsbjälklaget ska dimensioneras för att träd ska kunna planteras och växa sig stora.

T.h: Modellbild från väster på förslaget för Årstafältet

FRAMTIDENS MILJÖUTMANINGAR

Den nya stadsdelen Årstafältet präglas av en framsynt planering med högt ställda mål och ambitioner på miljöområdet.

En självklar utgångspunkt för planeringen är att följa visioner och mål för Stockholms stads miljö- och klimatarbete. Enligt Vision 2030 ska Stockholm vara världsledande i att utveckla, kommersialisera och tillämpa ny energi- och miljöteknik. Visionen pekar även på att staden 2050 ska vara fossilbränslefri och minska energiförbrukningen betydligt. Stockholm ska vara en stad där det skapas nya stadsutvecklingsprojekt som utgör internationella föredömen. Staden har två utpekade miljöstadsdelar, Norra Djurgårdsstaden och Lövholmen, som leder och driver utvecklingen framåt och skapar miljöstadsdelar som är vägledande för Årstafältet.

Miljöutmaningarna i stadsbyggandet är delvis nya. Nödvändigheten att minska klimatpåverkan och därmed utsläppen av växthusgaser står nu i fokus såväl i Sverige som internationellt. En strategisk utvecklingsfråga är att förena städers växande med en ansvarsfull energiförsörjning. Användningen av fossila bränslen för produktion av el och värme måste kraftigt minska. Nya drivmedel och

Exempel på växthus, gröna tak och dagvattenhantering.

transportsystem måste utvecklas. Samtidigt är det nödvändigt att minska den totala energianvändningen såväl i bostäder och anläggningar som för transporter. Planeringen av Årstafältet kommer att omfatta strategier och mål för att nå en klimatpositiv utveckling. I det fortsatta arbetet kommer miljökrav utformas för såväl infrastruktur och utemiljö som bostäder och lokaler.

Klimatanpassning

Effekterna av förväntade klimatförändringar behöver vägas in i planeringen av nya stadsdelar. Stockholm beräknas få ökad nederbörd och höjda vattennivåer i hav och sjöar. Ett varmare och fuktigare klimat vintertid med mindre snö och is, fler intensiva regn, större risk för översvämningar samt torra heta somrar innebär utmaningar för stadsbyggandet. På lång sikt förändras förutsättningarna för Stockholms invånare, natur och parker. Den nya bebyggelsen på Årstafältet ska vara anpassad för att klara kommande klimatförändringar.

Ovan: Stockholm är Europas Miljöhuvudstad 2010. Europeiska kommissionens Miljöhuvudstadstitel delas ut till städer som håller en hög miljöstandard, sätter upp ambitiösa hållbarhetsmål och kan vara en förebild och inspiration för andra städer.

Ovan: Illustrationen visar idéer för lokalt producerad förnyelsebar energi. Färgerna symboliserar olika energikällor, exempelvis vindenergi, solceller, solfångare och spillvärme. Illustration Elioth Iosis Group.

Exempel på hur byggnader kan användas för energiproduktion och klimatanpassade lösningar.

Områden med tät stadsbebyggelse förstärker effekten av höjda temperaturer. Vegetationsytor, särskilt tillsammans med vatten, har visat sig ha en klimatutjämnande förmåga genom att vid perioder av höga temperaturer ge kylande effekt i stadsmiljöer. För att uppnå ett varierat utbud av vegetationsytor och vattenanläggningar i nya bebyggelseområden kommer någon form av gröntal eller grönytefaktor att prövas.

Hållbar energiförsörjning

Allt fler människor bor i städer. Utvecklingen i städerna kommer att ha en stor inverkan på hur klimatförändringarna kan motverkas samtidigt som en hållbar tillväxt och goda livsvillkor uppnås. En förutsättning för en ansvarsfull energiförsörjning som begränsar klimatpåverkan är att stadsdelen på Årstafältet byggs med energisnål och energieffektiv teknik.

En ambition är att Årstafältet ska bli en energipositiv stadsdel, det vill säga en stadsdel som producerar mer energi än den konsumerar, där framtidens teknik för el och värme är under utveckling. El- och fjärrvärmenät ska kunna ta emot lokalt producerad förnybar energi och ge invånare och verksamma möjlighet till aktivt energisparande. En blandad och varierad bebyggelse ger de bästa förutsättningarna för ett optimalt utnyttjande av el och fjärrvärmenäten över tid. Lokal förnybar energiproduktion så som solceller, solfångare och termisk energi i kombination med energilager ska kunna utgöra ett komplement till annan energiproduktion. Outnyttjade energipotentialer i form av spillvärme och överskottsvärme ska kunna tas till vara.

Hög energiprestanda och effektiv uppvärmning

Kraven på byggnaders energiprestanda kommer att vara höga på Årstafältet. Centralt är att alla byggnader ska ha ett klimatskal med hög energiprestanda som ger ett lågt

energibehov, vilket bland annat innebär normer motsvarande dem för så kallade passivhus. Kraven kommer att höjas i takt med att teknikutvecklingen går framåt. I framkant av den tekniska utvecklingen ligger så kallade plushus där nettoeffekten är att huset producerar mer användbar energi än det förbrukar. Lika viktigt är att energisystemen optimeras så att höga respektive låga energikvaliteter nyttjas på bästa sätt. Byggnader ska vara konstruerade så att de når energimålen och klarar värmeböljor sommartid utan att de kräver kylning/luftkonditionering.

Utvärderingar av miljöprojekt som Hammarby sjöstad har visat att förvaltningsfasen och de boendes medverkan är en viktig del för att nå önskade resultat. De som bor och arbetar på fältet ska kunna spara men också styra sin elkonsumention och undvika elanvändning när konsumtionen och belastningen är som störst. Flexibla radiatorer och individuell reglering av värme och varmvatten är exempel på teknik som möjliggör detta.

Exempel på klimatanpassade kommunikationsmedel.

Miljö- och klimatanpassade bostäder och lokaler

De miljöfrågor som hanteras inom ramen för allt byggande, som hälsa och komfort, materialval och fuktsäkert byggande är självklara och viktiga frågor som ska hanteras på ett framsynt sätt i byggandet av Årstafältet. För en hållbar helhetssyn ska dessutom råvaruuttag, transporter och övrigt resursutnyttjande minimeras. Förutsättningar ska även ges för en resurssnål och uthållig förvaltning. Miljöstörande ämnen och material ska undvikas och alla material, produkter och kemikalier som krävs i byggprocessen ska vara dokumenterat bra miljö- och hälsoval i ett livscykelperspektiv.

En bra inomhusmiljö och komfort ska uppnås vad gäller solinstrålning, innetemperatur och ventilation. Bostäder ska utformas med en god ljudmiljö vilket innebär att tysta sidor i bostäder ska klaras. Lågemitterande material och konstruktioner ska användas och materialkombinationer som är negativa ur hälsosynpunkt ska undvikas.

Utformning och val av material för hus och anläggningar ska göras med hänsyn till både miljö-, klimat- och energifrågan. Byggnadsmaterial som inte påverkar dagvattnet negativt ska väljas. Ett varmare och fuktigare klimat förväntas ställa högre krav på konstruktioner och fasadmateriäl. Fuktiga vintrar ökar risken för fukt och mögel i husen och algpåväxt på fasader. Kraftigare regn och vindar förväntas ge ökad belastning på fasader.

Hållbara system för resurser och avfall

Avfall- och kretsloppsfrågor är nära förknippade med hållbarhetsfrågan och är kopplade till frågor om energi och vatten. Bostäder och lokaler ska planeras för kretsloppsbariserade system för resurser, material och avfall. Maskiner och installationer ska vara energisnåla och vattensnåla. Källsortering av olika avfallsfraktioner ska kunna utföras på ett enkelt och väl fungerande sätt. Organiskt avfall ska kunna separeras och samlas in så att biogas och biomull kan produceras.

Brukarvänliga system för individuell mätning av energi, vatten och avfall är ett led i att redovisa förbrukning och kostnader på ett tydligt och pedagogiskt sätt. Boende och verksamma på Årstafältet ska löpande kunna informeras om och uppmanas att medverka till en hållbar livsstil.

Klimatsmarta kommunikationer

Transporter har en viktig koppling till energi- och klimatfrågor och är en central fråga i programarbetet för Årstafältet. Det ska för resenärer i alla åldrar vara lätt och tryggt att välja gång, cykel och kollektivtrafik framför bilåkande. Effektiva trafiklösningar och modern informationsteknik ska medverka till att öka framkomligheten. Fastigheterna ska ha cykelparkering i attraktiva lägen inomhus och utomhus. Platser för bilpoolbilar och laddningsstolpar för elbilar ska integreras i bebyggelsen.

IT-infrastruktur för framtiden

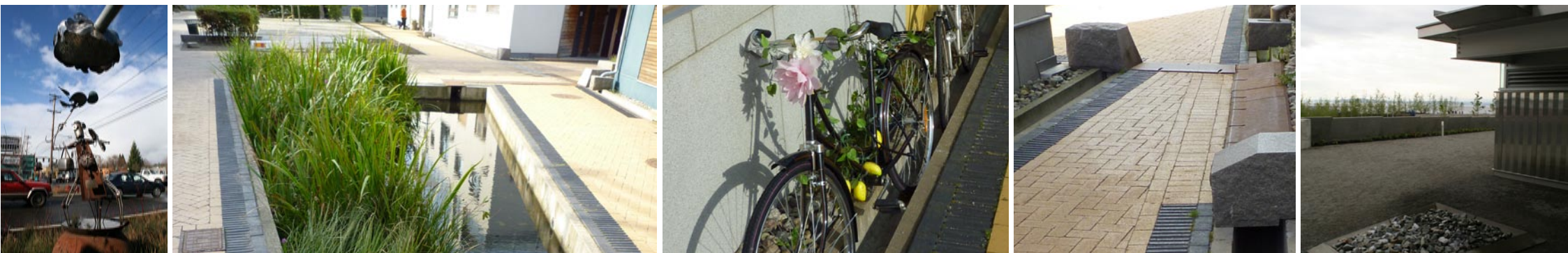
För att ny teknik och nya miljölösningar ska kunna tillämpas i den nya stadsdelen är det av stor vikt att en grundläggande IT-infrastruktur tidigt finns på plats. Det är idag svårt att överblicka hur framtidens lösningar ser ut och det blir en utmaning för staden att i samarbete med teknikbolag och andra experter utforma strategier för det fortsatta arbetet på detta område.

Uthållig dagvattenhantering

Centrala frågor för planeringen är dagvattenhanteringen och områdets vattenbalans. Dagvattenfrågan ska lösas på ett sätt som kan anses ligga i framkant av den tekniska utvecklingen och samtidigt uppfylla höga miljökrav och krav på uthållig samhällsbyggnad och hållbar markanvändning.

Ursprunget med gammal sjöbotten innebär speciella grundförhållanden med behov av förstärkningsarbeten. En målsättning är att den naturliga vattenbalansen på fältet inte ska påverkas negativt av stadsbyggandet. För bibehållningen av markstruktur krävs att dagvatten tillförs fältet. Dagvattensystemet ska fördröjas och utformas så att det minskar dagvattnets föroreningsgrad, klarar att ta emot ökande regnmängder till följd av klimatförändringen samt bidrar till estetisk tilltalande gårdsmiljöer och biologisk mångfald. Dagvatten som fördröjs bör även kunna magasineras och användas för bevattning av vegetation under torra perioder. Dagvattensystemet ska ses som en positiv resurs i stadsbyggandet. Det bidrar till fler attraktiva kvaliteter i form av synligt vatten och våtmarksområden som även fungerar som förstärkare av livsbetingelserna för djur och växter i park- och stadslandskapet.

Exempel på gestaltade dagvattenlösningar.

MEDBORGARNAS ÅRSTAFÄLT

En viktig utgångspunkt för arbetet med Årstafältet är att ta tillvara engagemang, synpunkter och idéer från de kringboende och fånga medborgarnas perspektiv genom dialog och olika typer av undersökningar.

Årstafältets utveckling är en fråga som intresserar och engagerar många. För att fånga medborgarnas perspektiv har staden gjort ett antal undersökningar och hållit möten, där allmänheten kunnat framföra sina synpunkter och idéer. Den lokala kunskapen har i hög grad bidragit till att utveckla förslaget. I det fortsatta arbetet finns ytterligare möjligheter att vara med och påverka. En god dialog med boende och verksamma på och kring Årstafältet ska genomsyra hela utvecklingsarbetet.

Barnens Årstafält

I samband med arkitekttävlingen för Årstafältet 2008, genomfördes projektet Barnens Årstafält, där ca 50 barn från Årstaskolan och Östbergaskolans årskurs 4 fick göra egna framtidsmodeller med förslag på ny bebyggelse och park.

Barnen ville generellt behålla så mycket park som möjligt och få in mer skog och klätterträd på Årstafältet. De önskade att Göta Landsväg och den populära lekskogen

Luffarskogen skulle bevaras. De föreslog en blandning av villor och höghus i olika former och färger. Barnen önskade sig olika sportaktiviteter och fyllde fältet med funktioner för lek, bassängbad, cykling, promenader, grillning, pulka- och skridskoåkning, skateboard och picknick. För att förbättra kontakten med Årstafältet och övriga staden föreslog barnen övergångar vid Östbergavägen och tvärbana i tunnel till Östberga. Generellt var barnen från Östbergaskolan mer positiva till att delar av fältet bebyggs än barnen från Årstaskolan.

För att ytterligare fördjupa kunskapen om barns och ungdomars förutsättningar och pröva förslaget från deras perspektiv har en barnkonsekvensutredning tagits fram. Utredningen visar att den nya stadsdelen i stor utsträckning kommer vara bra för barn. Tillgången till friytor är god och många har nära till den stora parken. Parkens innehåll är i hög grad inriktat på aktiviteter och lekytor som blir givna målpunkter för ungdomar, barn och barnfamiljer, vilket innebär en förbättring jämfört med dagens

Årstafält. Kvartersparken som är placerad i planens västra del ligger strategiskt, lätt att nå från viktiga stråk. Luffarskogen/Kvarnbacksskogen, som är ett populärt lekområde för barn, bevaras i sin helhet, vilket är positivt. Närmast Årsta ligger förskolor och skolor nära tvärbanehallplatsen. Det gör det lätt för föräldrar att hämta/lämna på vägen till och från arbetsplatsen och underlättar för skolbarn att själva ta sig till skolan, även om de bor längre bort.

Kvarterstrukturen skapar skyddade bostadsgårdar. Det är positivt för mindre barn, men ställer samtidigt stora krav på att gårdarna är väl gestaltade, solbelysta och lekvänliga. Gatorna runt kvarteren riskerar att bli barriärer, i synnerhet huvudgatorna där hastigheterna är högre. I det fortsatta arbetet är det angeläget att se över hur barriäreffekterna kan minskas och trygga barnstråk kan skapas med säkra korsningar över huvudgator i anslutning till skolor, förskolor, lekplatser och andra viktiga målpunkter för barn.

Barnens framtidsmodeller för Årstafältet.

Ungdomarnas Årstafält

För att fånga ungdomarnas perspektiv på framtidens Årstafält kontaktades ungdomsgårdarna i Årsta och Östberga. Sammanlagt sexton ungdomar deltog i två diskussionsmöten och gav sin syn på hur de använder Årstafältet idag och vad de önskade sig på fältet i framtiden. Dialogen gav en intressant bild av vilka kvaliteter och brister ungdomarna upplever och hur de ser på sina stadsdelar.

Ungdomarna från Årsta var överlag mer skeptiska till ny bebyggelse på Årstafältet än ungdomarna från Östberga. Några var rädda om sin utsikt, och önskade lägre hus på gamla Årstälänken. Många uttryckte en önskan om att få bättre kontakt med ungdomarna i Östberga. Östbergaungdomarna var betydligt mer positiva till planerna för Årstafältet, och såg gärna att det byggs nära Östberga. De var mycket missnöjda med kollektivtrafiken och ville helst ha tunnelbana ända fram till Östberga. Gemensamt för ungdomarna i Årsta och Östberga var att de saknade någon-

stans att träffas. De ville gärna ha nya sportanläggningar, som fotbolls- och basketplaner, simhall och bmx-banor och gärna en större aktivitetsbyggnad med café/servering, där ungdomar är välkomna.

Boende kring Årstafältet

För att ta tillvara engagemang, idéer och synpunkter från boende, verksamma och intressegrupper kring Årstafältet har det gjorts flera enkätundersökningar, och ett öppet dialogmöte arrangerades i Östbergaskolan i september 2009.

Dialogmötet genomfördes med metoden Open Space, där deltagarna själva sätter agendan och bestämmer vilka frågor som ska diskuteras. Till mötet kom cirka 90 personer i varierande åldrar, de flesta från Östberga och Årsta. Många ämnen togs upp på mötet, bland annat hur man kan skapa fler mötesplatser på fältet, hur man kan bygga levande bostadsområden och hur man kan integrera kringliggande områden med varandra. Andra ämnen som kom

upp var hur man kan blanda bostadsrätter och hyresrätter och bygga stadsmässigt, hur kulturlandskapet och koloni-verksamheten kan värnas och hur kollektivtrafiken till Östberga kan förbättras. Flera grupper kom med konkreta idéer och förslag på innehåll i parken, nya kollektivtrafiklösningar, och överdäckning av trafikbarriärer. Några grupper diskuterade hur Årstafältet skulle kunna vidareutvecklas som landskapspark i enlighet med gällande detaljplan och föreslog alternativa bebyggelsemöjligheter i närområdet.

Våren 2008 genomfördes en enkätundersökning bland 750 vuxna boende runt Årstafältet. Syftet med undersökningen var att få en aktuell bild av hur Årstafältet används idag, vilka kvaliteter som värdesätts högst och vilka önskemål om förändringar och förbättringar som finns. Undersökningen visade att ca 30% av de tillfrågade är på Årstafältet minst en gång i veckan, medan ungefär lika många aldrig besöker fältet. Promenaden är den i särklass vanligaste aktiviteten (82%). Många använder också fältet för olika

Open Space-möte om Årstafältets framtid.

typer av motion och idrott (37%). Andra aktiviteter som nämns är golf (15%), samvaro (13%), hundrastning (9%) samt cykling, fågelskådning, drakflygning, modellflygning och odling. Många lyfter fram fältets storlek och betydelse som obebyggd grön oas nära staden, men många är också uttalat positiva till att delar av fältet bebyggs och att parken förbättras.

Trygghet

En utgångspunkt när staden växer och utvecklas är att skapa trygga och trivsamma stadsdelar och parker. Upplevelsen av trygghet påverkas bland annat av överblickbarhet, orienterbarhet och närvaro av människor. Idag omgärdas Årstafältet av trafikleder och verksamhetsområden och har enbart kontakt med bostadsbebyggelse längs norrsidan. Enligt de undersökningar som gjorts är den upplevda tryggheten på fältet hög dagtid, men kvälls- och nattetid är otryggheten ett problem. Otrygghet är en begränsande faktor som påverkar hur det offentliga rummet – gator,

Open Space-möte om Årstafältets framtid.

torg, hållplatser, parker mm – används.

För att pröva hur förslaget fungerar har en trygghetsanalys gjorts. Analysen visar att den föreslagna strukturen generellt ger goda förutsättningar för trygga vardagsförbindelser mellan Årsta och Östberga, längs tydliga, direkta, och befolkade stråk, som upplevs trygga även när det är mörkt. Några platser runt Årstafältet har sämre förutsättningar och bör därför studeras mer ingående under det fortsatta arbetet. Detta gäller exempelvis Årstafältets tvärbanehallplats vid Södra Länkens teknikbyggnad, Valla torgs tvärbanehallplats, stråket mellan Årsta torg, Valla torg och Årstafältet och gångstråken mellan Östberga höjden och Gamla Östberga.

Tillgänglighet

Stockholms stad har högt ställda mål om att vara en socialt sammanhållen stad med en levande, tillgänglig och attraktiv stadsmiljö för alla Stockholmare. Stadens mål att bli

världens mest tillgängliga huvudstad är en given utgångspunkt i all planering. Som stöd i detta arbete har staden tagit fram ett handikappolitiskt program samt mer konkreta riktlinjer för att skapa en tillgänglig och användbar utemiljö. I det fortsatta arbetet med utformningen av gator, torg, platser, parker och byggnader i den nya stadsdelen kommer tillgänglighetsfrågorna att studeras och analyseras närmare med stöd av stadens handbok ”Stockholm – en stad för alla”.

Offentlig konst

I samband med olika typer av exploateringsprojekt, avsätter Stockholms stad medel för offentlig konst.

Konsten på Årstafältet ska bygga på den övergripande visionen för den nya stadsdelen – en plats för möten. Tanken är att konsten ska kunna vara en levande och integrerad del i området och bidra till att visionen uppnås. Utgångspunkter för konsten kan vara mötet mellan människor,

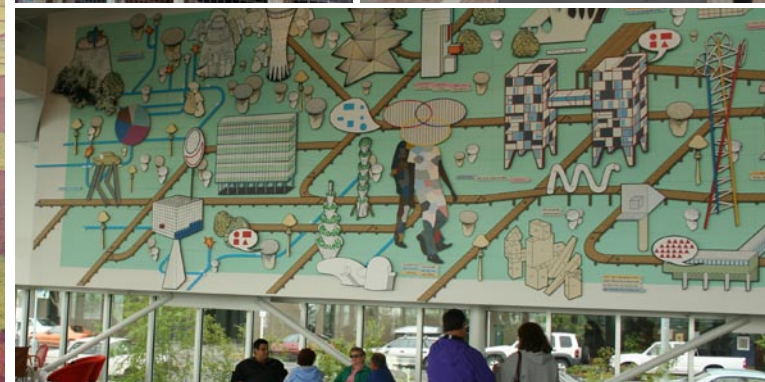

mötet mellan stad och park, mötet mellan gammalt och nytt eller mötet med framtidens miljöutmaningar.

Många konstnärer arbetar idag aktivt med olika samhällsfrågor i konstnärliga processer där interaktionen mellan människor är det centrala. Konstverk som bygger på engagemang och deltagande, som knyter ihop människor, idéer med varandra och med platsen och stimulerar mänskliga möten, ligger helt i linje med visionens fokus på social hållbarhet. En sådan konstnärlig process kan vara en värdefull hjälp när man bygger en helt ny stadsdel där sociala mönster måste utvecklas från grunden. En fördel är då om konsten kan komma in i ett tidigt skede, där möjligheterna att påverka är större.

I det fortsatta arbetet kommer staden att ta fram ett konstprogram, där den offentliga konstens roll och förutsättningar på Årstafältet beskrivs närmare. Programmet sätter ramarna för den offentliga konsten och beskriver hur den kan integreras i det fortsatta arbetet.

Open Space-möte om Årstafältets framtid.

Den offentliga konsten på Årstafältet ska vara en levande och integrerad del i området.

Många av de idéer som kommit fram i dialogen med allmänheten har bidragit till att utveckla förslaget. De sammanställda kommentarerna är ett urval av de synpunkter som framkommit vid Open Space dialogen (OS), undersökningarna bland barn och ungdomar (BU), och enkätundersökningarna (EN).

Gör fältet levande alla tider på dygnet

Markanvisningsregler bör nyttjas för att skapa billigare bostäder

Spännande, utanför ramarna

Upplåtelseformer för bostäder: hyresrätt, bostadsrätt, äganderätt, kooperativ hyresrätt, arrenderätt. Viktigt med blandade upplåtelseformer

Park i världsklass. Ett landmärke

Lockar folk från hela Stockholm och andra länder

Något unikt

Bygg kollektivhus för att skapa billiga bostäder

Årstafältet ska kommunicera: **Välkomnande, kreativitet, liv och aktivitet, en helhet, mötesfrämjande, sammanbindande** av de omkringliggande områdena

Stockholms själ måste avspeglas i utformningen

Området bör stimulera

Nytänkande

Årliga aktiviteter som drar "folk" från andra stadsdelar och skapar identitet – varumärke för fältet

möten

Årstafältet är en oslipad diamant

Mer ordnade aktiviteter, målpunkter och evenemang

Samrådsprocessen enligt PBL kap 5 paragraf 23 måste tillvarata medborgarnas synpunkter

Vi vill skapa ett "Folkets Park" för 2000 - talet

Det är viktigt att ny bebyggelse inte betraktas som en egen stadsdel utan Årsta C, Valla C, och det nya måste betraktas som en enhet

Attraktiva lägen subventionerar billigare bostäder

Skapa miljöer där folk vågar röra sig även när det är mörkt

”Stadsmässigt” med ett varierat byggande med stor mängd bostäder för att göra det attraktivt att driva verksamheter där (OS)

Samlade affärer och en ny matbutik (BU)

Alla boende behöver närhet till grönområden (OS)

Bebyggelsen skall ha lokaler så att boende och verksamhet kan blandas och attrahera kaffeer restauranger och affärer (OS)

Affärer och service ska finnas i bottenvåningarna (BU)

Flytta Årstapartihallar (OS)

Stadsparker och gröna rum (OS)

Hus med innegårdar kan unttytjas till te.x grillplats och trädgårdar (BU)

Byggnationen måste harmonisera med den gamla bebyggelsen (OS)

Bebyggelsen skapar stråk som förbinder (OS)

Flexibel aktivitetsyta (OS)

Miljövänlig bebyggelse (OS)

Skridskobana vintertid (OS)

Resturanger med utsikt över vattnet/dammen (OS)

Möjlighet för folk i lägenhet att kunna odla (OS)

Fria ytor för pic-nic, brännboll och dyl. (OS)

Varierade byggnader för att det ska vara fint. Olika form och färg på byggnaderna så att man känner igen sitt hus (BU)

Ökad busstrafik (BU)

Bänkar, bord och grillplatser (BU) (EN)

Parkering under mark för att inte bygga markparkering som tar plats (BU)

Bilpool (BU)

Bevara Göta Landsväg i ett kulturlandskap (BU) (OS)

Spar parken öster och söder om Göta Landsväg (BU)

Mer parkkaraktär med trädplanteringar och blommor och bättre skötsel (EN)

Husen har olika färg, form och utseende. Allt ska inte se likadant (BU)

Radhus med mark så att man kan plantera sin egen trädgård med frukter och grönsaker (BU)

Odlingslotter och kolonier (OS)

Bollplaner (BU)

Promenera, jogga, och gå med sin hund (BU)

Olika sorters träd, bl.a klätterträd (BU)

Gör fältet mer tillgängligt med inbjudande entréer (EN)

Förskole- och skolpedagogisk naturverksamhet (OS)

Bygg en bro över Huddingevägen för att länka Årstafältet och Enskdefältet (OS)

Badanläggning (BU) (OS)

Botanisk trädgård (OS) växthus (BU)

Ljudvall utav träd mot Huddingevägen (BU)

Fotbollsplan (BU) (EN)

Trädgårdscafe (resturang) (OS) 4-H gård (OS) (EN)

ÅRSTAFÄLTET IDAG OCH KONSEKVENSER AV FÖRSLAGET

I följande avsnitt beskrivs Årstafältet idag och vilka konsekvenser den nya stadsdelen och parken bedöms kunna få för landskapsbild, rekreation, naturmiljö, kulturmiljö och trafik och hur stadsdelen kommer att förhålla sig till de omgivande stadsdelarnas befolkning, bostadsutbud, näringsliv och service. En sammanställning av förutsättningar och konsekvenser för luftkvalitet, markföroreningar, ljudmiljö, lokalklimat och vattenfrågor redovisas också.

Landskapsbild

Årstafältet ligger i en dalgång som sträcker sig i öst-västlig riktning och är en del av det storskaliga sprickdalslandskap som är så typiskt för Stockholm. De intilliggande bostadsområdena Årsta och Östberga är byggda på berg- och moränplataer, på vilka hållmarkstallskog utgör den ursprungliga vegetationen. Mot Östberga avgränsas fältet av en barrskogsklädd norrsluttning som är den enda kvarvarande naturliga avgränsningen av fältet. Hela Årstafältet är idag planlagt som park, och arbetet med att

Årstafältet

omvandla Årstafältet till en ekologisk och kulturhistorisk landskapspark har pågått sedan 2001. Göta landsväg har restaurerats och i dalgångens mitt korsar vägen Valla å på en nyuppförd stenvalvsbro. Även ett kolonilottsområde och en dagvattendamm har anlagts. Vegetationen består mest av stora gräsytor med enstaka träd och buskar. En cirkelformad trädplantering skapar en stark landskapsformation som täcker delar av Årstafältets norra delar. I den nordöstra delen finns rester av en gammal pilallé av okänt historiskt ursprung.

Konsekvenser - Landskapsbild

Med den nya bebyggelsen får parken tydliga bebyggelsefronter i norr och väster, och den obebyggda ytan minskar från 50 till 30 ha. Fältet avgränsas även fortsättningsvis av ett sammanhängande skogsområde mot Östberga i söder som ger parken en naturlig kontinuitet. Ett nytt skogsparti och en bullervall mot Huddingevägen i öster ger parken en starkare visuell inramning. Parkens övergripande tema

med ett stort öppet fält, Göta landsväg som korsar Valla å på en stenvalvsbro, den stora dagvattendammen och kolonilotterna kommer även fortsättningsvis vara kvar, men delvis utformas på nytt sätt. Dammen kommer att ha ungefär samma placering som idag, med en ny hårdgjord kant mot parktorget i norr och gräsbeklädda översvämningssytor söderut. Den cirkelformade trädplanteringen och pilallén ersätts av nya trädgrupperingar. Sammantaget behålls många av parkens nuvarande funktioner, men den nya utformningen skapar ett mer omslutet landskapsrum som ger bättre skydd mot omgivande bullerkällor. Parken får mer differentierade ytor, med både slutna och öppna rum.

Rekreation

Årstafältet är ett betydelsefullt rekreationsområde idag. Det är södra Stockholms största öppna fält, och en av få platser som kan användas till större evenemang som festivaler och idrottstävlingar. På fältet finns flera delar som är iordningsställda för olika typer av aktiviteter: två

rugbyplaner, en golfbana, ett koloniområde samt klippta gräsytor för lek och bollspel. Golfbanan är Stockholms mest centralt belägna bana och används av såväl närboende som tillresande från andra delar av staden. Rugbyplanen har hela Storstockholm som upptagningsområde, och är av mer regional än lokal betydelse.

Bland de närboende används Årstafältet mest för promenader och annan motion och idrott. Rasta hunden, spela golf och umgås med vänner är också populära aktiviteter. Dammen, Valla å, koloniområdet och de öppna gräsytorerna är uppskattade platser att besöka. Den undersökning som gjorts visar att avståndet till parken har stor betydelse för hur mycket området används. De flitigaste besökarna är de som bor mycket nära. Ca 29% av de boende i omkringliggande bostadsområden besöker aldrig Årstafältet. Med tanke på fältets storlek och läge i regionen borde det ha en potential att användas av betydligt fler.

Årstafältet

Konsekvenser - Rekreation

Den nya bebyggelsen söder om Valla gärde medför att de boende i Årsta får något längre till parken än idag, vilket har betydelse i synnerhet för barn. Här blir den föreslagna skolgården ett viktigt komplement i utbudet av gröna närmiljöer. Även boende i Östbergabackarna får något längre till parken, vilket kompenseras av nya gångvägar och lokalgator som förbättrar tillgängligheten. De boende i gamla Östberga påverkas inte i samma utsträckning eftersom det inte byggs i anslutning till den befintliga bebyggelsen.

De analyser som gjorts av parken visar att det blir lättare att ta sig dit från intilliggande områden, trots att parken bli mindre och omges av mer bostadsbebyggelse. Nya gator, gångvägar och förbättrade entréer gör att tillgängligheten ökar. Boende i den nya stadsdelen kommer inte att ha längre än 200 meter till närmaste park, vilket är en stor kvalitet.

Koloniområdet flyttas till ett mer centralt och skyddat läge i parken. Flytten drabbar de berörda kolonisterna, men ger inte några negativa konsekvenser för rekreationen som helhet i området. Kolonilotterna placeras längs parkens viktigaste promenadstråk, där de kommer att bli en intressant målpunkt för parkens besökare. Närheten till anknytande verksamheter som exempelvis växthus eller en mindre stadsbondgård bedöms på sikt kunna ge ett mervärde för både kolonister och besökare.

Den befintliga rugbyplanen och golfbanan på Årstafältet försvinner, och nytt läge för rugbyplanen söks inom Stockholms stad. Totalt sett kommer det att erbjudas fler idrottsytor än idag på Årstafältet, med ett bredare utbud. Den nya aktivitetsbryggan kommer att ge stort utrymme för olika typer av spontanidrott, främst med fokus på barn och ungdomar. Plats för idrottsaktiviteter som kräver stora, öppna ytor finns också på det stora evenemangsfältet i parken. Här finns också möjlighet att tillfälligt ordna större evenemang med fler planer. I aktivitetsbryggans

förlängning mot Östberga finns en plats reserverad för en idrottshall, som även kan rymma en simhall. En elvamanplan för klubbverksamhet planeras i anslutning till Östbergavägen. Idrottshall och fotbollsplan nås lätt såväl från den närliggande Östbergaskolan som från den nya skolan norr om parken.

I Stockholms parkprogram finns riktlinjer för Stockholmsmarnas tillgång till parker och naturområden. Riktlinjerna bygger på forskning och undersökningar och relaterar till Stockholms sociotopkarta, där grönytornas kvaliteter och värden finns kartlagda. En analys med riktlinjerna som grund visar att Årstafältet, tillsammans med intilliggande områden, kommer att ha mycket goda förutsättningar att tillgodose invånarnas behov av park- och naturmark i denna del av staden.

Växt- och djurliv

Årstafältet består huvudsakligen av öppen gräsmark, som delvis är frisk och näringsrik och delvis torrare med ängs-

Årstafältet

karaktär. Spritt på fältet finns också mindre trädgrupper och buskage med arter som slån, hagtorn, nypon, pil och sälg. Söder om Årstafältet ligger Kvarnbacksskogen med öppen hällmark och äldre träd samt en slänt med äldre blandskog och torrbackar. Centralt på Årstafältet ligger ett relativt nytt koloniområde, med växter knutna till trädgårdsodling, och en dagvattendamm med översilningsytor som färdigställdes 2001. Till dammen rinner den restaurerade Valla å i ett öppet dike. Dammen är en populär rastplats för vadare och andra fåglar under vår och höst. Fältet är också i övrigt med sin stora yta och öppenhet en attraktiv rastplats för flyttande fåglar. Över etthundrafemtio olika fågelarter har observerats och bland häckfågeln kan nämnas strandskata, sånglärka och ängsfiolärka.

Årstafältet är idag relativt isolerat med svaga ekologiska samband till omgivande grönområden. Av störst betydelse för växt- och djurlivet är kontakten med Kvarnbacksskogen/Hemskogen. Detta stråk har en vidare koppling mot Hanvedenkilen, en av Stockholmsregionens gröna kilar.

Konsekvenser - Växt- och djurliv

Den nya bebyggelsen på fältets norra och västliga delar innebär att den totala ytan grönområde minskar och att delar av den öppna gräsmarken försvinner. Den föreslagna fotbollsplanen vid Östbergavägen innebär att en av områdets två torrängsbackar tas i anspråk. En möjlighet att bevara torrängsbacken är att flytta vegetationstäcket med sin speciella flora till ett nytt läge i parkens öppna del.

Den nya parken har med sin föreslagna utformning möjlighet att bli en biologiskt rikare och mer varierad miljö än dagens Årstafält. Med den täta trädplantering som föreslås i parkens södra del kommer den ekologiska kopplingen mot Kvarnbacksskogen/Hemskogen att stärkas, vilket gynnar växt- och djurlivet. En möjlighet finns även att vidareutveckla detta samband norrut, över Årstafältet.

Att fältets öppna ytor minskar i storlek och att fler människor vistas i parken kommer sannolikt att påverka fågellivet. Fågelarter som trivs i en mer variationsrik miljö, med

träd- och buskage, kommer att gynnas av förändringen, medan de utpräglade öppenmarksarterna riskerar att minska.

Den föreslagna omvandlingen av Valla å, med ett mer slingrande lopp, flackare slänter och fuktstråk, kommer att bidra positivt till växt- och djurlivet. Med en medveten utformning och skötsel bör dagvattendammen, med intilliggande översvämningssytor och gräsmarker, kunna behålla och stärka förutsättningarna för ett rikt fågelliv.

Kolonilotterna får med sitt nya läge en koppling till parkens lummigare och mer skyddade delar, där trädgårdsodlingen bidrar till den biologiska rikedom. Om det blir möjligt att ha betesdjur på de halvöppna och öppna delarna av fältet är det mycket gynnsamt för växt- och djurlivet.

Bebyggelsemiljö

Runt Årstafältet ligger en samling bostads- och verksamhetsområden från vitt skilda epoker. Årsta från tidigt 1950-tal, planerades som ett av Stockholms första grannskapsområden och fick många efterföljare. Det är framför allt känt för sin välbevarade arkitektur och sina karaktäristiska fasadmålningar. Den övriga bebyggelsen består främst av lamellhus och punkthus, med parkstråk som förbinder områdets olika delar. Den del av Årsta som ligger i direkt anslutning till fältet, Valla gärde, började uppföras 1959, och består av höga punkthus och låga lameller i ett rytmiskt planmönster. Söder om fältet ligger Östberga som består av flera sinsemellan olikartade bostadsområden. Gamla Östbergas experimentbyggda bostadshus från 1950-talet skiljer sig från Östbergahöjdens tidstypiska bostadsenklaver från 1960-talet. I öster och väster angränsar Årstafältet till Årsta parks arbetsområde och Årsta partihallsområde som båda är verksamhetsområden.

Bebyggelsen i Årsta är inventerad av stadsmuseet och bebyggelsen på Valla gärde har klassificerats som ett kulturhistoriskt värdefullt område. Valla gärde utgör den sista etappen av Årstas utbyggnad och områdets storskaliga monumentalitet är karaktärsskapande i söderorts stadslandskap. Valla gärde är ett av få exempel i Stockholm på det tidiga 1960-talets stadsbyggande före det så kallade miljonprogrammet. Årsta Park och Årsta Partihallsområde har ännu inte inventerats och klassificerats.

Konsekvenser - Bebyggelsemiljö

Den nya bebyggelsen placeras i direkt anslutning till Valla gärde, vilket kräver en anpassning till områdets kulturhistoriska värden för att inte dominera eller förta dess karaktär. Områdets tydliga siluett mot parken kommer att ersättas av en annan, mer uppbruten och varierad, som utformas i samspel med befintliga byggnadsvolymer.

Valla gärde

Östbergahöjden

Gamla Östberga

Årsta

Enskedefältet

Årsta partihallar.

Mot Östberga samspelar den nya bebyggelsen med den öppna planstrukturen i de befintliga bostadsområdena. Parallellställda byggnader placeras i de kuperade norrsluttningarna mot Östberga, och skapar en lågmäld övergång mellan ny och befintlig bebyggelse.

Fornlämningar

Området är rikt på fornlämningar. I den öppna dalgången är det ännu möjligt att avläsa historien och se resterna av det kulturlandskap som varit knutet till traktens gårdar sedan förhistorisk tid. Göta landsväg har funnits sedan järnålder och var fram till slutet av 1600-talet Stockholms enda vägförbindelse söderut. Vägsträckningen går att följa även längre söderut men endast över Årstafältet är den bevarad i sitt ålderdomliga skick där den slingrar sig genom landskapet och via en stenvalvsbro passerar över Valla å. Längs med landsvägen ligger de medeltida gårdarna som ofta har anor ned i förhistorisk tid, vilket gårdsgravfält i närheten visar.

Det sammanhängande området med förhistoriska gårdar och gravfält som grupperar sig längs den välbevarade och i Stockholmsområdet unika vägsträckningen Göta landsväg är som helhet ett synnerligen värdefullt fornlämningsområde som i Översiktsplanen 1999 har utpekats som ett av de fornlämningsområden som är särskilt värdefulla att bevara.

Konsekvenser - Fornlämningar

Göta landsväg är en fornlämning som kräver ett stort skyddsområde för att uppfattas i sitt historiska sammanhang. Göta landsväg kommer att kvarstå helt orörd i

sitt nuvarande läge över fältet, och även fortsättningsvis vara ett viktigt promenadstråk. Där Göta landsväg möter bebyggelsen fortsätter den som ett grönt parkstråk i mitten av en esplanad, och flankeras av gator på båda sidorna vilket innebär att skyddszonen minskar. Göta landsvägs historiska karaktär, med grusade gångytor, befintlig vegetation och diken, kommer att behållas längs hela sträckningen.

Den nya bebyggelsen mellan Östbergahöjden och Årsta partihallsområde påverkar fornlämningar. Fornlämningar har lagstadgat skydd vilket medför att det krävs en arkeologisk förundersökning i syfte att avgränsa fornlämningarna innan husens läge fastställs. De mindre gravfälten vid Östbergahöjden är redan utgrävda men hänsyn ska tas till en befintlig skålgropssten vid gravfälten. Ersta bytomt är inte undersökt vilket behöver beaktas vid schakning i området. I övrigt påverkas fornlämningarna enbart indirekt, genom att det omgivande öppna landskapet delvis ersätts av ny stadsbygd.

Kollektivtrafik

Årsta och Valla gårde har idag bra kollektivtrafikförbindelser tack vare tvärbanan, pendeltågstrafiken i Årstaberget och bussar. Antalet resenärer på tvärbanan ökar ständigt och SL utreder möjligheterna att öka trafikeringen från dagens 7,5-minuterstrafik till 5-minuterstrafik. Även 2,5-minuterstrafik diskuteras. I framtiden kommer tvärbanan att kopplas ihop med Saltsjöbanan i öster och byggs just nu ut med nya spår mot Sundbyberg och Solna i norr. Även pendeltågen vid Årstaberget kommer med den nya tåg tunneln under Stockholm, Citybanan, få ökad turtäthet.

Stockholm 1642, med Göta landsväg från söder.

Flera busslinjer trafikerar området mot viktiga målpunkter som Årstaberget, Liljeholmen och Gullmarsplan. Få busslinjer ansluter på tvären och få busslinjer knyter ihop Östberga och Årsta. I Östberga upplever de boende stora brister i kollektivtrafiken med låg turtäthet, långa restider, begränsade målpunkter och få turer under kvällstid.

I nu gällande detaljplan för Årstafältet finns ett spårreservat för en framtida avgrening av tvärbanan från Årstafältets station via Östberga till Älvsjö.

Konsekvenser - Kollektivtrafik

De direktbusslinjer mot Hornstull och Skanstull som utreds av SL innebär avsevärt förbättrade kollektivtrafikförbindelser från Östberga och från Årstafältets västra delar, vilket är en avgörande förutsättning för att området ska fungera trafikmässigt och bilresandet minska. Den förlängning av lokalbusslinjer mot Svedmyraplan som studeras, skapar nya bytemöjligheter till tunnelbanans Hagsätragen och gör parken lättare att nå från stora delar av söderort. Sammantaget bör Årstafältet och Östberga med dessa förbättringar kunna bli områden där kollektivtrafiken blir ett naturligt och attraktivt val för de boende och verksamma. Dagens spårreservat till Östberga utgår, men detta utesluter inte att andra, mer effektiva spårlösningar fortsatt utreds.

I det fortsatta arbetet är det angeläget att studera möjligheterna att dra busstrafiken genom parthandelsområdet utmed Södra länken mot Årstabergs pendeltågsstation. En

Gång-, cykel- och biltrafik.

sådan lösning för kollektivtrafiken skulle ge betydande tids- och effektivitetsvinster.

Gång- och cykeltrafik

Kring Årstafältet finns ett antal regionala och lokala cykelstråk. Viktiga regionala målpunkter finns bland annat mot Årstaberg, Gullmarsplan, Älvsjö och Enskede. Det finns ett behov av att bättre koppla det lokala cykelnätet till det regionala, förbättra standard och trafiksäkerhet och hitta bättre och tryggare kopplingar mot Östberga.

Konsekvenser - Gång- och cykeltrafik

Förslagets satsningar på att prioritera cykeln som transportmedel och koppla samman områdets lokala cykelstråk och viktiga målpunkter med de regionala stråken bedöms kunna göra cykeln till ett attraktivt alternativ för vardagens transporter. Ett sätt att ytterligare främja cykelanvändningen är att skapa strategiskt placerade, säkra och väl dimensionerade cykelparkeringar inom området.

Stadens planeringsnormer kan frångås och ett större antal platser skapas – såväl inom fastigheterna som vid offentliga platser som skolan, torget, tvärbanan och aktivitetsbryggan.

Biltrafik och parkering

Årstafältet är omgivet av flera stora infrastrukturstråk med höga trafikflöden. Huddingevägen och Åbyvägen är viktiga anslutningsvägar till Södra länken och är tidvis hårt trafikerade. Även Årstabergsvägen och Sockenvägen har höga flöden. Johanneshovsvägen, som innan Södra länkens öppnande var hårt belastad, kommer att omgestaltas till en stadsgata med ny bebyggelse och färre körfält, det så kallade Årstastråket. Den nya stadsgatan blir en av Årstafältets viktigaste entréer. Östberga har ett trafiknäät präglad av 1960-talets trafikseparering. Såväl Östbergahöjden som Gamla Östberga är dåligt länkade till omgivande gatunät och saknar naturliga kopplingar till omkringliggande områden.

Under högtrafik uppstår idag problem med framkomligheten i och kring Åbymotet, på grund av höga trafikflöden och vissa kapacitetsbrister i vägnätet. Vid köbildning på Essingeleden begränsas även framkomligheten på Södra länken. I en framtid då Förbifart Stockholm är utbyggd antas området kunna avlastas genom att kapacitet frigörs på Essingeleden och mer utrymme skapas för Södra länkens trafik. Fortsatt samråd mellan Vägverket och Stockholms stad krävs för att finna rimliga åtgärdsalternativ för att förbättra framkomligheten i området kring Åbymotet.

Årstafältet angörs idag med bil enbart från Östbergavägen i söder och Ersta gårdsväg i väster. Längs Östbergavägen finns idag runt hundra parkeringsplatser och längs Ersta gårdsväg cirka femtio.

Konsekvenser - Biltrafik och parkering

Analyser som gjorts visar att den föreslagna strukturen bidrar till att integrera den nya stadsdelen och parken väl i

sin omgivning. Det föreslagna nätet av gator och gångvägar knyter ihop Årstafältet med intilliggande områden och med övriga staden. Den nya stadsdelen har förutsättningar att bli en naturlig knutpunkt i Söderort.

Trafiken till och från den nya stadsdelen fördelas ut i det befintliga nätet via tre nya anslutningspunkter som skapas norrut, mot Sandfjärdsgatan, Åmänningevägen och Johannesshovsvägen, samt via befintliga anslutningar till Huddingevägen och Åbyvägen, som utvecklas. En majoritet av den tillkommande trafiken antas finna sin väg ut via de norra delarna av området. Detta påverkar framkomligheten och kapaciteten i korsningarna mot det externa vägnätet.

För den nya bebyggelsen har prognoser gjorts för att beräkna trafikflöden år 2020. Prognoserna bygger på en generell uppräknings av befintlig trafik med 1% per år. Till det kommer den nya trafiken från Årstastråket och Årstafältet. Två scenarier har använts – ett med ett högt bilresande och ett där en lägre andel bilresor antagits. Det

senare har baserats på de nyckeltal som finns för innerstaden och andra stadsdelar i det södra halvcentrala bandet och förutsätter en förbättrad kollektivtrafik. Både det höga och det låga scenariot har använts för att bedöma kapaciteten i korsningspunkterna kring fältet.

Trafikprognosen visar att den ökning av trafiken som orsakas av den nya bebyggelsen på Årstafältet, tillsammans med övrig planerad utbyggnad i Söderort och den generella trafikökningen i regionen, kommer att påverka trafiksituationen så att den blir mer lik den centrala stadens, med mer trafik och begränsad framkomlighet under vissa perioder. Detta kommer att bidra till att fler väljer att cykla, gå eller åka kollektivt.

För att förbättra framkomligheten kommer det att bli aktuellt att vidta åtgärder i flera korsningar i områdets norra del. I de flesta korsningspunkter kan enklare åtgärder vidtas, med fler körfält i korsningen, ombyggnad till signalreglerad korsning eller cirkulationsplats. För Åbymotet

Biltrafik, cykel- och bilparkering.

och korsningen Årstabergsvägen – Åmänningevägen är dock möjligheterna begränsade. För dessa korsningar saknas utrymme och vissa studerade åtgärder skulle komma i konflikt med Vägverkets vägområde. Vissa kapacitetshöjande åtgärder kan göras, men det blir också viktigt med fortsatt dialog med Vägverket om hur större, mer övergripande åtgärder kan åstadkommas.

Besökare till parken kan parkera längs Östbergavägen, som får kantstensparkering på båda sidor. Vid tillfälliga evenemang kommer också gräsytor strax utanför parken att kunna användas. Boendeparkering kommer att ordnas på kvartersmark. En översiktlig beräkning visar att det är möjligt att med en vånings parkeringsgarage under jord på kvartersmark, åstadkomma 0,7 platser per lägenhet. Till detta kommer besöksparkering på gatumark. Detta parkeringstal bedöms vara rimligt, med hänsyn till det centrala läget och områdets goda förutsättningar att resa kollektivt, att promenera och cykla. Det är också möjligt att arbeta med mer innovativa lösningar för boendeparkering, vilket kan bidra till att minska bilresandet.

För åtgärder kring Åbymotet är det av intresse att omdisponera Åbyvägen och partihallsområdets interna trafik, genom att bland annat flytta korsningar.

I korsningen Huddingevägen – Sockenvägen bedöms tillräckliga kapacitetshöjande åtgärder kunna skapas i plan. I samband med en eventuell framtida överdäckning av Huddingevägen, blir det aktuellt att vidta mer omfattande åtgärder i denna korsning. Det är viktigt att säkerställa att utrymme finns för framtida förbättringsåtgärder i korsningen.

Befolkning och boende

Idag bor cirka 16 000 människor i Årsta, 5 000 i Östberga och 1 400 på Enskedefältet. Sammansättning av bostadsutbud, prisnivåer och upplåtelseformer skiljer sig åt mellan områdena. På Enskedefältet bor hela 80% i småhus, och Årsta och Östberga består uteslutande av flerbostadshus. I Årsta är merparten av lägenheterna små, 59% är 1 eller 2 r o k, i Östberga är motsvarande siffra 31%. I Årsta centrum bor 83% i bostadsrätt, på Valla Gärde 48%. På grund av omfattande utförsäljningar de senaste åren bor idag 85% i Östberga i bostadsrätt och övriga i hyresrätter.

Områdena har olika sociala och ekonomiska förutsättningar, med högst inkomstnivåer och lägst arbetslöshet bland de boende på Enskedefältet, och störst andel i behov av ekonomiskt bistånd och högst arbetslöshetsnivåer bland de boende i Östberga. I Östberga har 52% av invånarna utländsk bakgrund, i Årsta 18% och på Enskedefältet 13%.

Konsekvenser - Befolkning och boende

Vid utbyggnaden av Årstafältet tillkommer 3 800-4 000 nya bostäder, vilket innebär cirka 9-10 000 boende. Med en blandning av bostadsrätter, hyresrätter och stadsradhus är intentionen att området ska attrahera olika befolkningsgrupper. Analyser pekar på att det främst är boende i Årstafältets närområde, i övriga Söderort eller på Södermalm som kommer att flytta till Årstafältet. Troligen kommer området attrahera hushåll med två yrkesarbetande 25-35-åringar, samt äldre som lämnar sin villa. Analyser visar att betalningsviljan för bostäder starkt påverkas av priset på intilliggande områden. Nya och attraktiva bostäder kan bidra till att närområdet på sikt uppgraderas.

Verksamheter och service

Två stora verksamhetsområden gränsar mot Årstafältet, Årsta Parks arbetsplatsområde och Årsta partihallar. Årsta Parks arbetsplatsområde ligger mellan Huddingevägen och Enskedefältets småhusbebyggelse. Området domineras av kontorsverksamhet, men här finns även lager, varuhantering och transportverksamhet. I Årsta Parks arbetsplatsområdet finns ca 100 företag med ca 2000 anställda. Då området ligger i anslutning till ett bostadsområde har verksamheter med tunga transporter begränsats.

Väster om Årstafältets ligger Årsta partihallar, som även gränsar mot ett terminalområde med spårvägsanslutning. I Årsta partihallsområde dominerar företag inom partihandeln med produktionsvaror och transportverksamhet. I Årsta partihallsområde finns ca 200 företag och ca 1500 anställda. Partihallsområdet är mycket lättillgängligt från Södra länken och E4/E20.

Servicen i stadsdelsområdet är i huvudsak koncentrerad till Globenområdet och Gullmarsplan. Vid Globen finns systembolag, banker, en större matvaruaffär och flera fackhandelsbutiker. Vid Gullmarsplan ligger ett systembolag, en vårdcentral, några banker, en större mataffär samt flera servicebutiker. Årsta torg är det största lokala centrum som ligger nära Årstafältet med ett folkets hus, ett stadsdelsbibliotek och ett trettiotal småbutiker. Övriga centrum erbjuder mer begränsad service och har karaktären av områdescentrum. I närområdet finns sju kommunala grundskolor. Det finns två skolor i bostadsområdena närmast fältet, Östbergaskolan och Årstaskolan. Östbergaskolan har idag överkapacitet.

Konsekvenser - Verksamheter och service

På Årstafältet eftersträvas en blandning av bostäder, verksamheter och service. En marknadsanalys visar att förutsättningarna för nyetablering av kontor på Årstafältet sannolikt är dåliga, beroende på stor konkurrens från etablerade kontorsområden. Nyproduktion av kontor kommer därför att begränsas till enstaka byggnader för lokala behov. Den nya bebyggelsen på Årstafältet kommer att placeras på delar av Årsta partihallsområde, och ligga i direkt anslutning till den kvarvarande transportintensiva verksamhet som bedrivs där. De tunga transporterna inom området kan vara svåra att kombinera med bostäder, vilket kommer att behöva beaktas i kommande planering, bland annat när det gäller lösningar för in- och utfartstrafik. Årsta Parks arbetsområde kommer att vara kvar då fältet bebyggs, och ingen ny bebyggelse planeras i direkt anslutning till området.

Den nya bebyggelsen som planeras på Årstafältet bedöms ge tillräckligt underlag för lokal service. Det kommer troligtvis att finnas behov av två stora matvarubutiker i området, och några mindre närbutiker. För ett mer specialiserat eller bredare utbud är det lätt att ta sig från Årstafältet med tvärbanan till handelsknutpunkter som Liljeholmen, Globen och innerstaden. Enligt den marknadsanalys som gjorts kräver en handelsetablering med inriktning mot regional handel större volymer än vad som finns tillgängligt och skulle möta alltför omfattande konkurrens från befintliga handelsområden och gallerior. Handeln på Årstafältet bör istället inriktas på lokala behov av dagligvaror och vardagsnära tjänster. Befintlig service i Årsta och Östberga bedöms inte påverkas negativt eftersom

det förbättrade serviceutbudet fyller ett lokalt behov. Mot torget och längs de viktigaste huvudstråken finns möjliga lägen för offentliga eller privata institutioner som bibliotek, konsthall, teaterlokal, kulturskola.

På sikt kommer barnen från Årstafältet och Årstastråket att skapa ett behov av en ny, större skola. I anslutning till det centrala stråket upp mot Årsta reserveras en stor tomt för utbyggnad av skola (årskurs F-5) och skolgård. Det kommer också att skapas ett stort behov av nya förskolor. Uppskattningsvis kan det bli aktuellt att bygga 4-5 fasta förskolor och lika många tillfälliga.

Ljudmiljö

Ljudmiljön på Årstafältet påverkas idag framförallt av vägtrafikbuller från omgivande genomfartsvägar. Mätningar och beräkningar av ljudnivåer från Huddingevägen, Östbergavägen och övriga näraliggande vägar visar att gällande riktvärden för buller vid bostäder överskrids i närheten av vägarna. I en korridor om ca 150 m kring Huddingevägen och 65 m kring Östbergavägen överskrids riktvärdet 55 dBA på markplan. I norra delen av området, längs Sandfjärdsgatan, är ljudnivåerna lägre. I den västra delen av Årstafältet påverkar spårtrafiken området. Bullerkartläggningen av Söderort gav 45 dBA dygnsekvivalent nivå för spårtrafiken. Någon beräkning av maxnivåer gjordes ej och kan därför behöva utredas ytterligare. Området exponeras även för buller från flygtrafik, tåg och industri. Bullret på Årstafältet har idag betydande påverkan på områdets rekreativvärde.

Konsekvenser - Ljudmiljö

Den bullerutredning som genomförts visar att samtliga planerade bostadshus på Årstafältet klarar gällande riktvärden för buller, om möjligheten till avsteg enligt den så kallade Stockholmsmodellen utnyttjas. Detta förutsätter att lägenheter i exponerade lägen planeras med en mindre bullerutsatt sida. Ljudmiljön i området kommer att påverkas av hur den interna infrastrukturen byggs upp, med trafikmängder, hastigheter och verksamheter. I det fortsatta arbetet behöver bullernivåerna studeras vidare så att en riktigt bra boendemiljö kan åstadkommas. Särskild uppmärksamhet kan behöva läggas vid ljudmiljön kring högre, uppstickande byggnader, där det kan vara svårt att hitta en skyddad, mindre bullerutsatt sida.

En god ljudmiljö är av avgörande betydelse för parkens vistelsevärde. Bullerutredningen visar att det med den nya bebyggelsen och en planerad bullervall mot Huddingevägen är möjligt att åstadkomma stora förbättringar jämfört med dagsläget. Större delen av parken klarar naturvårdsverkets riktvärden för tätortsnära rekreativområden och parker. Inom ett band om ca 100 meter från Östbergavägen är bullernivåerna fortsatt höga. I det kommande arbetet är det angeläget att studera hur nivåerna kan begränsas exempelvis genom minskade hastigheter, tyst asfalt eller parkbyggnader som växthus, lada eller café utmed vägen.

Buller från flygtrafik, tåg och industri bör enligt utredningen inte medföra några större inskränkningar i möjligheterna att planera för bostäder och rekreation.

Luftkvalitet

I anslutning till de större vägtrafikavsnitten och dess tunnelymningar överskrider miljö kvalitetsnormer för luft (kvävedioxid, partiklar PM 10). Även om miljö kvalitetsnormerna klaras är det viktigt att eftersträva så låga halter som möjligt på de platser där människor vistas under längre tid.

Konsekvenser - Luftkvalitet

Bebyggelse och vistelseytor behöver placeras och utformas i förhållande till de starkt trafikerade vägarna i området, så att risken för människors exponering för förhöjda partikelhalter eller förorenad luft minimeras.

Programförslaget påverkar luftkvaliteten genom att bebyggelsen alstrar trafik. Den nya stadsdelen ska därför planeras med hänsyn till att en god luftmiljö ska uppnås. Förslaget till utformning av bebyggelse och vistelseytor bedöms inte negativt påverka intilliggande vägars och

Bebyggelse runt Årstafältet.

tunnelymningars ventilationsförhållanden. Genom att vegetationen på fältet kompletteras med träd- och buskvegetation och fler gröna stråk skapas, ökar mängden grön bladmassa som bidrar till att fånga in luftpartiklar och dämpa buller från vägtrafiken.

Lokalklimat

På grund av den plana topografin och frånvaron av skyddande träd och buskar har Årstafältet kärvar klimat än omgivningen. Fältet är kallt och blåsigt, och de första frostnätterna inträffar som regel tidigare på fältet än bland bebyggelsen i Årsta och Östberga.

Konsekvenser - Lokalklimat

Lokalklimatet kommer att förbättras på Årstafältet tack vare den nya bebyggelsen och tätare trädbestånd i parkens södra del. Den dominerande vindriktningen inom bebyggelsen bryts genom den planerade variationen av byggnadshöjder, gaturiktningar och med vegetation på

särskilt utsatta ställen. De vindstudier som gjorts pekar på att parkbryggorna, torget, parken och andra viktiga offentliga rum får ett gynnsamt lokalklimat med soliga och vindskyddade platser. I det fortsatta arbetet blir det viktigt att göra fortsatta vindstudier och bevaka särskilt känsliga platser, som Göta landsvägs möte med parkbryggan samt närmiljön kring högre hus.

Markföroreningar och geoteknik

För Årstafältet som i huvudsak är ett naturmarksområde bedöms risken för markföroreningar vara små. Någon miljöstörande verksamhet har enligt uppgift inte förekommit på fältet. De prover som tagits på Årstafältet visar att inga föroreningshalter överstiger de riktvärden som finns, men på Årstälänken är mittremsan punktvis påverkad av bly, kadmium och PAH.

Större delen av Årstafältet är plant och ligger i en lågpunkt i terrängen, med marknivåer mellan ca +16 och +14.

Jorden utgörs mest av lera med varierande mäktighet från några meter upp till ca 20 m. Kring Årstafältet finns flera byggnader som är känsliga för grundvattensänkningar, speciellt i Enskedefältets villaområde vid Vårflodsparken.

Konsekvenser

Den geotekniska utredning som gjorts pekar på att stora delar av den föreslagna bebyggelsen kommer att behöva geotekniska grundförstärkningsåtgärder, troligtvis i form av stödpålar. Även gator och andra hårdgjorda ytor kommer sannolikt att behöva grundförstärkas. I det fortsatta arbetet kommer behov och möjligheter att utredas vidare på detta område. En viktig faktor att studera är också grundvattenförhållandena och den naturliga sättningsprocess som pågår i området. Åtgärder på Årstafältet måste ske på sådant sätt att det inte orsakar några grundvattensänkningar.

Kraftledningar

Den befintliga kraftledningen genom området ska förläggas i tunnel vilket beräknas vara klart hösten 2011. En befintlig kraftledning finns invid Bägersta Byväg mellan verksamhetsområdet Årsta Park och småhusbebyggelse. Även den kommer att förläggas i tunnel.

Konsekvenser - Kraftledningar

Den nya bebyggelsen kommer inte att påverkas av magnetfält från de befintliga kraftledningarna eftersom de placeras i tunnel.

Vatten

Årstafältet utgör en liten del av ett betydligt större avrinningsområde som täcker stora delar av de södra närförorterna. Grundvattenbildningen sker i de delar av avrinningsområdet där marken har gynnsamma förutsättningar för infiltration. I första hand är det områden där marken utgörs av sand eller morän, vilket huvudsakligen innebär de höjdområdena med berg- och moränjordar som omger fältet. Programförslaget ligger inom en del av området som utgörs av lerjordar där i princip ingen grundvattenbildning sker till den underliggande akviferen. Grundvattennivåerna styrs främst av de dräneringsåtgärder och grundvattensänkningar på upp till 1,5 m som utfördes i samband med Årstalänkens anläggande vid korsningarna med Åbyvägen, Grosshandlarvägen och Årstabergsvägen med tillhörande gång- och cykeltunnlar.

Årstafältet har idag vattenresurser genom Valla å och tillhörande dagvattendamm, där vattnet leds vidare till Årstaviken. På Årstafältets västra del ligger en anläggning för rening av dagvatten. Den består av ett fördelningsdike, översilningsyta, dagvattendamm samt en bevuxen markbädd. Anläggningen tar emot dagvatten från bostadsområdet på Östbergahöjden, del av industri- och arbetsområdet öster om fältet samt hårt trafikerade vägar som Östbergavägen och Huddingevägen. Väg dagvattnet från trafikerade vägar renas först i ett avsättningsmagasin innan det leds vidare till Valla Å. Efter dammen når vattnet så småningom Årstaviken, i första hand via Årsta bäckravin och vid större flöden via bergtunnel. Förutom att dagvattenanläggningen på Årstafältet bidrar till att föroreningarna i dagvattnet reduceras så har byggandet av dammen och de

övriga delarna i anläggningen resulterat i ett mer attraktivt tätortsområde. Området har också i och med anläggningen fått en ökad biologisk mångfald.

Konsekvenser - Vatten

En exploatering av fältet kommer att innebära en ökad andel hårdgjorda ytor och därmed ett ökat behov av dagvattenavledning. Generellt gäller att Stockholms dagvattenstrategi ska följas. Årstafältet ligger höjdmässigt så att det inom vissa områden kan bli svårt att avleda dagvattnet. I den dagvattenutredning som gjorts föreslås en mycket låg höjdrygg mellan Årstafältet och angränsande bebyggelse, för att underlätta avrinningen från området. De delar som faller mot Årstafältet avleds till Valla å eller dammen. Området längst i nordväst bedöms inte kunna avledas till Årstafältet utan bör kunna avledas till ett utbyggt dagvattensystem som ansluter till befintlig dagvattentunnel.

Anläggandet av bebyggelse och gator på Årstafältet bedöms inte få någon inverkan på grundvattenförhållandena i området. En mer omfattande exploatering av de områden där den naturliga grundvattenbildningen sker, kan däremot ge upphov till förändringar av grundvattenförhållandena på Årstafältet även om avståndet till programområdet är stort. I lerans ytskikt finns även ett ytligt magasin av ”markvatten” som kan komma att påverkas av den planerade bebyggelsen.

Den föreslagna dagvattenlösningen bedöms sammantaget med åtgärder på gårdar, i gatustråk, i Valla å samt i och i anslutning till dammen ge mycket goda effekter. Systemets reningseffekt bedöms bli lika bra som i dagsläget. Det ger även goda förutsättningar att klara den ökade

belastningen som ny bebyggelse och ett förändrat klimat med ökade nederbörds mängder medför. Den största risken med den föreslagna lösningen bedöms vara risken för uttorkning av Valla å eftersom torrperioder kan uppkomma sommartid. Genom att skapa möjlighet att vid behov tillföra vatten kan sådana konsekvenser hanteras.

Vattenmiljöer och planteringar som utformas med hänsyn till olika djurgruppers krav på livsmiljöer ger förutsättningar för ett variationsrikt och ur rekreativ synpunkt upplevelserikt djurliv. Med en kombination av träd och gröna fasader skapas levande och attraktiva gator och utemiljöer. Förutom att vara en del av dagvattenhanteringen bidrar växtligheten till avkylning av fasader och gator sommartid samt skapar variation och estetiska värden. Växtligheten bidrar även till att balansera stadens koldioxidutsläpp.

Fördjupade studier föreslås i dagvattenutredningen kring en rad frågor. Exempelvis råder osäkerhet kring nivåerna i dagvattensystemet öster om Huddingevägen. Dessa behöver utredas vidare inför beslut om magasinvolym i dammen och dämningnivåer i Valla å. I det fortsatta arbetet måste nivåer och funktioner hos Valla å studeras med hänsyn till varierade vattenstånd, uppehållstider, lukt och estetiska värden samt skötselintensitet. Fördjupade studier bör även göras av funktionen hos växtbädden i dammens reningsanläggning samt den långsiktiga funktionen av skärvdiken och skelettjordar. Vidare bör förutsättningarna att i dagvattensystemet skapa livsmiljöer för olika djurgrupper med koppling till vatten- och landmiljöerna studeras med hela fältet i beaktande. Avbördningskapacitet, bräddningar, samordning med befintliga ledningsstråk och utbyggnad av Årstastråket är andra centrala frågeställ-

ningar som ytterligare behöver belysas.

Ansvarsgränserna mellan väghållare, va-huvudman, parkförvaltning och fastighetsägare är inte lika tydliga för flera av det föreslagna dagvattensystemets komponenter som för en traditionell dagvattenlösning och behöver därför klarläggas tidigt. Även fördelningen av ansvaret för drift- och skötselåtgärder behöver tydliggöras.

Risk

Södra länken, Huddingevägen och Åbyvägen är idag transportvägar för farligt gods. Östbergavägen ingår i stadens primära utryckningsvägnät och är den enda anslutningen till Östberga.

Konsekvenser - Risk

I den fortsatta planeringen blir det viktigt att närmare studera hur bebyggelsen utmed dessa vägar placeras, vilket innehåll den får och vilka skyddsavstånd som ska gälla. Det är också av stor betydelse att räddningstjänstens behov av utryckningsvägar tillgodoses och att de har fortsatt hög framkomlighet.

Miljöbedömning

I samband med att ett planeringsprojekt påbörjas görs en översiktlig miljöbedömning i syfte att tidigt i processen kunna bedöma om förslaget kan antas medföra betydande miljöpåverkan. Bedömningen görs utifrån de kriterier som anges i PBL 5 kap 18§ eller MB 6 kap 11§. Om stadens bedömning är att programmet medför en betydande miljöpåverkan ska en miljökonsekvensbeskrivning göras i samband med det efterföljande detaljplaneskedet. I annat

fall ska miljökonsekvenser utredas i den utsträckning som krävs för projektet.

Programmet för Årstafältet följer intentionerna i det förslag till Översiktsplan som antogs av stadsbyggnadsnämnden i november 2009 och bedöms inte strida mot några andra nationella eller kommunala riktlinjer, lagar, förordningar eller handlingsprogram. I stadens nu gällande översiktsplan Öp 99 anges programområdet som park, terminalområde och spårvägsreservat. Förslaget berör inte område av nationell, gemenskaps- eller internationell skyddsstatus. Den planerade verksamheten bedöms inte medföra väsentlig påverkan på miljö, kulturarv eller människors hälsa.

Stadens bedömning är därför att ingen enskild faktor eller de sammanvägda konsekvenserna av programmet för Årstafältet innebär sådan betydande miljöpåverkan att en miljöbedömning behöver göras. Någon miljökonsekvensutredning enligt MB bedöms därför inte heller behövas i detaljplaneskedet.

De miljöfrågor som har betydelse för projektet har studerats under programarbetet och redovisas översiktligt i programmet.

Det finns dock ett behov av att särskilt utreda och belysa flera olika miljöfrågor i det fortsatta arbetet. Detta gäller bland annat grundläggningsförhållanden, grundvatten, dagvatten och buller.

Följande referenshandlingar kan laddas ner på www.stockholm.se/nyaarstafaltet

Barn och ungdomar på Nya Årstafältet. Stadsutvecklingsområdet Nya Årstafältet ur ett barn- och ungdomsperspektiv: Underlag till programhandling, ÅWL Arkitekter AB, februari 2010.

Bullerutredning Årstafältet, WSP Akustik, november 2009.

Dagvattenutredning Årstafältet, WSP Samhällsbyggnad, december, 2009.

Det framtida Årstafältet – med ny bebyggelse och park. Dokumentation från ett engagerat och kreativt diskussionsmöte i Östbergaskolan 24 september 2009, Stockholms stad, oktober, 2009.

Likheter och skillnader i Årstabarnens och Östbergabarnens perspektiv på planering av Årstafältet, Stockholms stad, februari, 2009.

Årstabarnens Årstafält, Stockholms stad, juni, 2008.

Marknadsanalys Nya Årstafältet, Evidens, januari, 2010.

Stadsbyggnadsanalyser av Nya Årstafältet: Underlag till planprogram, Spacescape AB, december, 2009.

Trafikanalys Årstafältet, Atkins Sverige AB, december, 2009.

Ungdomarnas Årstafält, Stockholms stad, juni, 2009.

Årstafältet och de kringboende – Enkätundersökning bland boende i Årsta, Östberga, Liseberg, Örby Slott, Enskede Gärd, Enskedefältet och Stureby, Stockholms stads utrednings- och statistikkontor AB (USK), våren 2008.

Årstafältet: Trygghetsstudie, WSP Sverige AB, januari, 2010.

Östbergabarnens Årstafält, Stockholms stad, december, 2008

På www.stockholm.se/nyaarstafaltet finns även länkar till:

Stockholms översiktsplan

Vision 2030

Söderortsvisionen

Stockholms parkprogram

Stockholm - En stad för alla (handlingsprogram för tillgänglighet)

Stockholms dagvattenstrategi

Programmet har tagits fram av:

Katarina Borg (projektledare), stadsbyggnadskontoret
Anna Forsberg, stadsbyggnadskontoret
Max Goldstein, stadsbyggnadskontoret
Maria Nykvist, stadsbyggnadskontoret
Virginia Kustvall Larsson, stadsbyggnadskontoret

Övriga projektdeltagare

Rebecca Westring, exploateringskontoret
Helena Djurstedt, exploateringskontoret
Carolina Stenbeck, exploateringskontoret
Pavel Huzevka, exploateringskontoret
Karl Ingelstam, exploateringskontoret

Styrgrupp

Krister Schultz, exploateringsdirektör
Arne Fredlund, tf stadsbyggnadsdirektör/
Torsten Malmberg, planchef,
Magdalena Bosson, trafikdirektör
Gunnar Söderholm, miljödirektör
Gillis Hammar/ Britt Marie Kyndel,
stadsdelsdirektör, Enskede Årsta Vantör
Per Kallstenius, stadsarkitekt

Huvudkonsulter

Archi5 (stadsbyggnad)
genom Erik Giudice
Michel Desvigne Paysagiste (landskap)
genom Michel Desvigne
Elioth Iosis Group (miljöfrågor)
genom Sébastien Duprat
Spacescape AB (stadsbyggnadsanalys)
genom Alexander Stähle
Atkins Sverige AB (trafikutredning)
genom Magnus Dahlström

Referenspersoner

Stadsbyggnadsfrågor

Per Kallstenius, stadsbyggnadskontoret
Katrín Berkefelt, stadsbyggnadskontoret
Anna Rex, stadsbyggnadskontoret
Ewa Wählin, stadsbyggnadskontoret
Nina Åhman, stadsbyggnadskontoret
Niklas Svensson, stadsbyggnadskontoret
Cristina Björn, stadsbyggnadskontoret

Miljöfrågor

Johan Rosén, miljöförvaltningen
Ingmarie Ahlberg, exploateringskontoret
Magnus Lindqvist, miljöförvaltningen

Parkfrågor

Bodil Hammarberg, trafikkontoret
Pia Krensler, trafikkontoret
Jerker Idestam, miljöförvaltningen
Hans Eriksson, idrottsförvaltningen
Ulrika Egerö, stadsbyggnadskontoret

Trafikfrågor

Lotten Backström, trafikkontoret
Ingemar Wellén, SL
Krister Isaksson, trafikkontoret
Erik Tedesjö, stadsbyggnadskontoret

Vattenfrågor

Jens Fagerberg, Stockholm Vatten AB
Gunnar Possebo, Stockholm Vatten AB

Kulturmiljöfrågor

Barbro Århem, stadsmuséet
Kerstin Mandén Örn, stadsmuséet

Medborgardialog

Åsa Lindgren, trafikkontoret
Johan Holm, exploateringskontoret
Sophie Dahlberg, Enskede Årsta Vantörs stadsdelsförvaltning

Modell

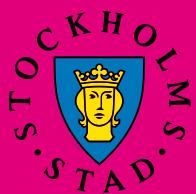
Annica Richter, stadsbyggnadskontoret

Illustrationer

Archi5
Michel Desvigne Paysagiste
Spacescape
Elioth Iosis Group

Foton

Samtliga foton är tagna av stadsbyggnadskontoret om inget annat anges.

STADSBYGGNADSKONTORET

www.stockholm.se/nyaarstafaltet